

Sınır Aşan Suçlarla Mücadelede Ortak Soruşturma Ekipleri^(*)

Dr. Öğr. Üyesi Sibel CAN^(**)

Öz

Sınır aşan suçluluğun giderek karmaşıklaşması, ulusal ceza adalet sistemlerinin klasik adli yardımlaşma mekanizmalarıyla etkin bir soruşturma yürütmesini zorlaştırmaktadır. Ortak soruşturma ekipleri (Joint Investigation Teams - JITs), bu bağlamda, iki veya daha fazla devletin adli ve kolluk makamlarının belirli bir suç ya da suçlar bakımından, belirli bir süre ve amaç çerçevesinde ortak soruşturma yürütmesine imkân tanıyan sui generis bir adli iş birliği modeli olarak ortaya çıkmıştır. Bu çalışma, söz konusu kurumu uluslararası ceza hukuku perspektifinden ele alarak, hukuki niteliğini, normatif dayanaklarını ve operasyonel işleyişini incelemeyi amaçlamaktadır. Makalede, ortak soruşturma ekiplerinin devlet egemenliğinin devrine dayalı ulus-üstü organlar değil, esasen faaliyetin yürütüldüğü devlet hukukuna (lex loci) bağlı, fonksiyonel ve sınırlı bir egemenlik paylaşımına dayanan adli iş birliği aracı olduğu savunulmaktadır. Ortak soruşturma ekiplerinin klasik adli yardımlaşmaya göre sağladığı hız, koordinasyon ve düşük maliyete ilişkin avantajlar ile delillerin elde edilmesi ve değerlendirilmesi bakımından ortaya çıkan riskler karşılaştırmalı olarak değerlendirilmiştir. Türkiye açısından ise ortak soruşturma ekibi kurulmasına imkân veren uluslararası sözleşmelere taraf olunmasına rağmen, 6706 sayılı Kanun'da kapsamlı bir iç hukuk düzenlemesinin bulunmaması, özellikle talep-anlaşma usulleri ile ortak soruşturma ekibi kapsamında elde edilen delillerin Türk ceza muhakemesinde kullanılabilirliği konusunda hukuki belirsizlikler yaratmaktadır. Çalışma, ortak soruşturma ekipleri

^(*) Yayın Kuruluna Ulaştığı Tarih: 12.04.2026 - Kabul Edildiği Tarih: 24.05.2026.

Atıf Şekli: Sibel Can, 'Sınır Aşan Suçlarla Mücadelede Ortak Soruşturma Ekipleri' (2026) 16(1) Süleyman Demirel Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi 195,238.

DOI: 10.52273/sduhfd..1928724.

^(**) Kırıkkale Üniversitesi, Hukuk Fakültesi, Ceza ve Ceza Muhakemesi Hukuku, Kırıkkale-Türkiye.

E-posta: sibelcan@kku.edu.tr.

Orcid: 0000-0001-8569-4088.

mekanizmasının hem etkinlik hem de hukuki güvenlik yönleri birlikte gözetilerek, Türk hukukunda açık bir yasal çerçeveye desteklenmesi gerektiği sonucuna ulaşmaktadır.

Anahtar Kelimeler

Ortak Soruşturma Ekipleri (JITs), Sınır Aşan Suçlar, Uluslararası Adli İş Birliği, Lex Loci İlkesi, Sınır Ötesi Deliller.

Joint Investigation Teams in Combating Transnational Crime

Abstract

The increasing complexity of transnational crime makes it difficult for national criminal justice systems to conduct effective investigations through traditional mutual legal assistance mechanisms. In this context, Joint Investigation Teams (JITs) have emerged as a *sui generis* model of judicial cooperation, enabling the judicial and law enforcement authorities of two or more States to conduct joint investigations, for a defined period and purpose, into specific offence(s). This article examines JITs from the perspective of international criminal law, with a view to analysing their legal nature, normative foundations and operational functioning. The article argues that JITs do not constitute supranational bodies based on a transfer of state sovereignty; rather, they represent a mechanism of judicial cooperation grounded in the law of the state where the investigative activity is conducted (*lex loci*), reflecting a functional and limited sharing of sovereignty. The advantages of JITs over classical mutual legal assistance, in terms of speed, coordination and lower costs, as well as the risks created in relation to the collection and assessment of evidence, are examined on a comparative basis. From the Turkish perspective, although Türkiye is party to several international conventions allowing for the establishment of JITs, the absence of a comprehensive domestic framework in Law No. 6706 creates legal uncertainties, particularly concerning request and agreement procedures and the admissibility of evidence obtained within JITs in Turkish criminal proceedings. The study concludes that the JIT mechanism should be supported by a clear legal framework in Turkish law, taking into account both efficiency and legal certainty.

Keywords

Joint Investigation Teams (JITs), Transnational Crime, International Judicial Cooperation, *Lex Loci* Principle, Cross-Border Evidence.

Extended Summary

This article examines Joint Investigation Teams (JITs) as a *sui generis* model of international judicial cooperation in criminal matters, focusing on their legal nature, normative foundations and practical operation in the fight against transnational crime. It argues that, although JITs have become a central instrument in European practice, their doctrinal status and domestic implementation - particularly in Türkiye - remain under-theorised and fragmented. Building on international and regional instruments, case-oriented guidance and the emerging academic literature, the article reassesses JITs from an international criminal law perspective and evaluates the need for a clearer domestic framework in Turkish law.

The starting point of the analysis is the growing mismatch between the complexity of transnational criminality and the limitations of traditional mutual legal assistance (MLA) mechanisms. Conventional MLA is often slow, formalistic and ill-suited to dynamic, intelligence-driven investigations into organised crime, terrorism, trafficking in human beings, cybercrime and economic offences. Against this background, JITs allow judicial and law enforcement authorities of two or more States to conduct joint investigations for a defined period and purpose in relation to specific offences, going beyond mere exchange of information or evidence. The article traces the evolution of the “joint team” idea from early references in UN instruments on drug trafficking and organised crime, through the Naples II Convention and the Tampere Programme, to the EU 2000 Convention on Mutual Assistance in Criminal Matters, the Second Additional Protocol to the European Convention on Mutual Assistance (CETS 182) and the 2002/465/JHA Framework Decision.

On the basis of these instruments, the article advances a central doctrinal claim regarding the legal nature of JITs. It contends that JITs are not supranational bodies based on a transfer of sovereignty to an international organ, but rather coordination mechanisms grounded in the law of the State in which investigative measures are carried out (*lex loci*). The JIT leader is appointed under the law of the host State and exercises direction over the team; foreign members participate in investigative activities subject to the same procedural rules and judicial authorisation requirements that apply to domestic authorities. This structure, as clarified in the Explanatory Report to CETS 182 and in the practice-oriented guidelines of the JITs Network, reflects a functional and limited sharing of sovereign powers, rather than a derogation from State sovereignty.

The article then analyses the operational functioning of JITs, drawing on evaluation reports and practitioner guidance. It highlights the advantages of JITs over classical MLA in terms of speed, flexibility, real-time information sharing, coordinated investigative strategies and reduced transaction costs. At the same time, it identifies several legal risks and open questions, particularly concerning the collection, transfer and admissibility of evidence. These include the applicable law to investigative measures in multi-State operations, potential tensions between *lex loci* and *forum regit actum*, safeguards for defence rights, and the protection of fundamental rights in cross-border surveillance, interception and digital evidence gathering. The article

argues that the acceptance of *lex loci* within JITs enhances efficiency and predictability but also requires robust *ex ante* coordination and clear documentation to avoid later challenges to the lawfulness and usability of evidence in domestic proceedings. Additionally, the author specifically advocates for a “rebuttable presumption of lawfulness” for evidence gathered in accordance with the *lex loci*, in order to bridge the gap between divergent national procedural standards and to reduce the risk of subsequent challenges to the admissibility of JIT-based evidence.

A substantial part of the study is devoted to the Turkish legal context. Türkiye is party to a number of multilateral instruments that provide for the establishment of joint investigation teams or joint investigative bodies, including the 1988 Vienna Convention, the UN Convention against Transnational Organized Crime (Palermo), the UN Convention against Corruption (UNCAC), relevant Council of Europe instruments and the Convention on Police Cooperation for Southeast Europe (PCC SEE). These treaties offer a sufficient international legal basis for Türkiye to set up JITs both with EU Member States and with neighbouring countries in the Western Balkans. However, Turkish domestic law does not yet contain a comprehensive and systematic regulation of JITs. Law No 6706 on International Judicial Cooperation in Criminal Matters does not clearly address crucial issues such as the procedures for initiating and agreeing on a JIT, the status and powers of foreign members on Turkish territory or the admissibility of evidence obtained within a JIT in Turkish criminal proceedings. In light of these gaps, the article examines how investigative acts performed abroad within a JIT should be assessed in terms of lawfulness, chain of custody and probative value when introduced before Turkish courts; whether the *lex loci* approach is compatible with existing rules on international rogatory letters; and how to prevent forum shopping or circumvention of domestic safeguards through “outsourcing” sensitive measures to partner States.

The article concludes that JITs offer a promising and practically indispensable tool in the fight against transnational crime, especially in complex, multi-jurisdictional cases where traditional MLA is insufficient. Nevertheless, their successful and rights-compliant use requires a clear and detailed domestic framework. For Türkiye, this means that Law No 6706 and related legislation should be amended to expressly regulate the establishment, composition, powers and oversight of JITs, as well as the standards for the admissibility of evidence obtained through them. The study suggests that such reforms should strike a careful balance between efficiency and legal certainty, aligning Turkish law with European best practices while preserving constitutional guarantees and fundamental rights. In doing so, Türkiye can both enhance its capacity to participate effectively in JITs and contribute to the broader development of international criminal cooperation.

Giriş

Sınır aşan suçluluk biçimlerinin giderek çeşitlenmesi ve karmaşıklaşması, ulusal ceza adalet sistemlerinin klasik araçlarla etkin bir soruşturma ve kovuşturma yürütmesini zorlaştırmaktadır. Özellikle örgütlü suçlar, insan ticareti, terörizm, siber suçlar ve ekonomik suçlar gibi alanlarda suçun icrası, delillerin toplanması ve faillerin tespiti çoğu zaman birden fazla devletin yetki alanını ilgilendirmekte; bu durum, devletler arası adli iş birliği mekanizmalarının önemini artırmaktadır. Ancak geleneksel adli yardımlaşma usulleri, çoğu zaman bürokratik, yavaş ve sınırlı bir etki doğurmakta; suçla mücadelede zaman ve etkinlik kaybına yol açmaktadır.

Bu bağlamda, ortak soruşturma ekipleri, uluslararası ceza hukuku alanında ortaya çıkan yeni ve işlevsel bir adli iş birliği modeli olarak dikkat çekmektedir. Ortak soruşturma ekipleri, iki veya daha fazla devletin yetkili adli makamlarının, belirli bir suç veya suçlar bakımından, belirli bir süreyle ve ortak bir amaç doğrultusunda birlikte soruşturma yürütmesini ifade etmektedir. Bu mekanizma, klasik adli yardımlaşma anlayışından farklı olarak, devletler arasında sadece bilgi ve delil aktarımını değil, aynı zamanda eş zamanlı, koordineli ve ortak bir soruşturma faaliyeti yürütülmesini mümkün kılmaktadır. Çalışmada ortak soruşturma ekiplerinin egemenlik devrine dayalı ulus-üstü yapılar değil; lex loci ilkesine bağlı, fonksiyonel ve sınırlı bir egemenlik paylaşımına dayanan sui generis bir iş birliği modeli olduğu kabul edilmektedir.

Ortak soruşturma ekipleri, özellikle Avrupa Birliği hukukunda kurumsallaşmış; Eurojust ve Europol gibi yapılar aracılığıyla uygulamada yaygınlık kazanmıştır. Bununla birlikte, bu mekanizmanın yaygınlaşması, ceza hukuku bakımından önemli teorik ve pratik sorunları da beraberinde getirmektedir. Yabancı devlet görevlilerinin bir devletin topraklarında soruşturma faaliyeti yürütmesi, delillerin hangi hukuk sistemine göre toplanacağı ve değerlendirileceği, savunma haklarının nasıl korunacağı, insan hakları standartlarının hangi ölçütlere göre uygulanacağı ve tüm bu süreçlerin devlet egemenliği ilkesiyle nasıl bağdaştırılacağı, ortak soruşturma ekiplerine ilişkin temel tartışma alanlarını oluşturmaktadır.

Türk hukuku açısından bakıldığında ise ortak soruşturma ekiplerine ilişkin açık ve sistematik bir yasal düzenlemenin bulunmadığı görülmektedir. Her ne kadar Türkiye'nin ortak soruşturma ekiplerinin kurulmasına imkân veren çok taraflı sözleşmelere taraf olmasına rağmen, 6706 sayılı Kanunda ortak soruşturma ekibi kurulması, işleyişi, görev ve yetkileri ile bu kapsamda elde edilen

delillerin ceza muhakemesinde kullanılabilirliğine ilişkin açık ve sistematik bir düzenlemenin bulunmaması çalışmanın temel problem alanlarından birini oluşturmaktadır.

Bu çalışma, ortak soruşturma ekiplerini yalnızca uluslararası adli iş birliği mekanizması olarak ele almamakta; aynı zamanda sınır aşan suçlarla mücadelede ortaya çıkan sorunları ceza muhakemesi hukuku ve uluslararası ceza hukuku bağlamında incelemektedir. Çalışmada ortak soruşturma ekipleri kavramsal ve normatif yönleriyle ele alınacak; bu mekanizmanın hukuki dayanakları, işleyişi ve uygulamadaki sorunları incelenecek; özellikle delillerin elde edilmesi ve kullanılması, egemenlik ve insan hakları boyutları üzerinde durulacaktır. Ayrıca, Türk hukuku bakımından ortak soruşturma ekiplerinin uygulanabilirliği ve mevcut hukuki çerçevenin yeterliliği değerlendirilecek; gerekli görülen normatif düzenleme önerileri ortaya konulacaktır.

I. Ortak Soruşturma Ekiplerinin Hukuki Temeli ve Yapısı

A. Hukuki Temel

Ortak soruşturma ekiplerinin oluşumuna ilişkin ilk fikirler esasen 1960'lı yıllara kadar uzanmaktadır. Avrupa Birliği bakımından, ortak soruşturma ekiplerinin faaliyetlerini düzenleyen uluslararası belgelerin oluşum sürecinin, “*ortak soruşturma ekipleri*” teriminin ilk kez 1967 tarihli Gümrük İdareleri Arasında Karşılıklı Yardıma İlişkin Napoli Sözleşmesi’nin revizyonu ve güncellenmesiyle görevli çalışma grubunun faaliyetleri kapsamında ortaya çıkmasıyla başladığı kabul edilebilir. Bu öneri Alman delegasyonu tarafından ileri sürülmüştür. Alman delegasyonu, bu ekiplerin Alman polis teşkilatının federal polis birimleri arasında iş birliğini sağlayan “*Gemeinsame Ermittlungsgruppen*” (ortak soruşturma grupları) deneyimine dayanarak oluşturulmasını önermiştir¹.

1988 Uyuşturucu ve Psikotrop Maddelerin Kaçakçılığına Karşı BM Sözleşmesi (Viyan) ile “ortak ekip” kavramının uluslararası hukuk literatürüne girmiştir. Ortak soruşturma fikri ilk olarak tüm suçlar için değil, sınır aşan karakteri en belirgin olan “uyuşturucu kaçakçılığı” ile mücadele için bir ihtiyaç olarak belirmiştir. Sözleşme bu ekiplerin kurulmasını bir seçenek olarak sunar; ancak

¹ Dilshodjon Alisherovich Egamberdiev, ‘International Legal Mechanism for Establishing Joint Investigation Teams among States in the European Region’ (2024) 1(6) American Journal of Education and Evaluation Studies 54, 55.

ekiplerin somut olarak nasıl işleyeceği (yetkiler, liderlik, delil paylaşımı) genellikle ilgili devletler arasındaki ikili veya çok taraflı ek anlaşmalara bırakılmıştır. Ayrıca Sözleşme kapsamındaki iş birliğinin her zaman taraf devletlerin ulusal hukuk sistemlerine ve egemenlik haklarına saygı çerçevesinde yürütüleceği belirtilerek egemenlik hakkına vurgu yapılmıştır (m.9/1-c). Bu Sözleşme henüz “soruşturma” kelimesi eklenmeden, sadece “ortak ekipler” (joint teams) kurulmasını tavsiye etmektedir. Türkiye Viyana Sözleşmesini 22 Kasım 1995 tarihinde onaylamıştır. Sözleşme, 25 Mart 1996 tarihinde Türkiye bakımından yürürlüğe girmiştir.

“Ortak ekip” kavramı, 1997 tarihli Amsterdam Antlaşması’nda, Avrupa Birliği üyesi devletlerin polis güçleri arasında ceza soruşturmalarında yürütülen iş birliğinin bir aracı olarak yer almıştır. Ortak soruşturma ekipleri kavramı, farklı yargı yetkilerine sahip kolluk görevlilerinin örgütlü suçların soruşturulmasında ekip hâlinde çalışmasını, bilgi ve delillerin etkili biçimde paylaşılmasını öngördüğü için umut verici bir strateji olarak değerlendirilmiştir. 1999 yılında Finlandiya’nın Tampere kentinde gerçekleştirilen Avrupa Konseyi toplantısında, Avrupa Birliği’nde Özgürlük, Güvenlik ve Adalet Alanı oluşturulmasına ilişkin tartışmalar kapsamında Avrupa Konseyi “Tampere Programı”nın kabul edilmesine karar vermiştir. Bu program, ortak soruşturma ekiplerinin kullanılmasına ilişkin ilk hukuki belge niteliğini taşımaktadır. Programda Amsterdam Antlaşması’nda öngörüldüğü şekilde üye devletlerin gecikmeksizin ortak soruşturma ekipleri kurmalarını sağlayacak yükümlülüklerin getirilmesi gerektiği vurgulanmıştır².

Ortak soruşturma ekiplerinin kurulmasının modern dönemi 2000’li yıllar itibarıyla başlamıştır. 2000 Sınır aşan Örgütlü Suçlara Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesi (Palermo-UNTOC) Sadece uyuşturucuyu değil, tüm sınır aşan örgütlü suçları kapsayacak şekilde alanı genişletmiştir. Sözleşme Taraf devletlere, yetkili makamları vasıtasıyla “ortak soruşturma mercileri” oluşturmak amacıyla ikili veya çok taraflı anlaşmalar yapmalarını tavsiye etmektedir (m.19)³. Türkiye söz konusu Sözleşmeyi 25 Mart 2003 tarihi itibarıyla onaylamıştır.

² Egamberdiev (n 1) 55.

³ Birleşmiş Milletler Genel Kurulu’nun 15 Kasım 2000 tarihli 55/25 sayılı kararıyla kabul edilen Uluslararası Organize Suçlarla Mücadele Sözleşmesi, uluslararası organize suçlarla mücadelede en önemli uluslararası araçtır. Sözleşme, 12-15 Aralık 2000 tarihlerinde İtalya’nın Palermo kentinde bu amaçla düzenlenen Yüksek Düzeyli Siyasi Konferans’ta üye devletlerin imzasına açılmış ve 29 Eylül 2003 tarihinde yürürlüğe girmiştir. Sözleşme ayrıca, organize suçun belirli alanlarını ve tezahürlerini hedef alan üç Protokol ile tamamlanmaktadır: İnsan Ticaretini, Özellikle Kadın ve Çocuk Ticaretini Önleme, Bastırma ve Cezalandırma Protokolü; Kara,

18 Aralık 1997 tarihinde Brüksel’de imzalanan Napoli II Sözleşmesi (Gümrük İdareleri Arasında Karşılıklı Yardım ve İşbirliği Sözleşmesi), AB bünyesinde ortak soruşturma ekibi mekanizmasını açıkça ve detaylı bir şekilde düzenleyen ilk sözleşmelerden biridir. Diğer genel sözleşmelerden farklı olarak, bu sözleşme özellikle “gümrük suçları” ve gümrük idarelerinin operasyonel iş birliğine odaklanır.

2000 AB Karşılıklı Adli Yardım Sözleşmesi (m. 13), Palermo ile eş zamanlı olarak, AB düzeyinde bu mekanizmayı daha operasyonel ve bağlayıcı bir çerçeveye oturtmuştur. Ortak soruşturma ekiplerinin sadece bilgi paylaşımı değil, “eşgüdümlü hareket” gerektiren kapsamlı soruşturmalar için kurulabileceğini hükme bağlamıştır. Palermo Sözleşmesi küresel bir çerçeve sunarken, AB Sözleşmesi bu ekiplerin operasyonel liderliğini, delil toplama usulünü ve personel yetkilerini detaylandırarak mekanizmayı “uygulanabilir” bir protokol haline getirmiştir.

Avrupa Konseyi bünyesinde hazırlanan 2001 Ceza İşlerinde Karşılıklı Adli Yardımlaşma Hakkında Sözleşmeye Ek Protokol (CETS No. 182), ortak soruşturma ekibinin liderlik yapısı, üye hakları ve delil toplama yetkileri gibi teknik ayrıntıları standartlaştırarak en temel normatif referans halini almıştır. CETS No. 182, ortak soruşturma ekiplerini uluslararası ceza hukuku alanında açık biçimde düzenleyen temel normatif metinlerden biridir. Protokol’ün 20. maddesi, ortak soruşturma ekiplerinin kurulmasına, yapısına ve faaliyetlerine ilişkin genel çerçeveyi ortaya koymakta; bu mekanizmayı klasik adli yardımlaşma usullerinin ötesine geçen, operasyonel ve eşgüdümlü bir soruşturma modeli olarak tanımlamaktadır.

Deniz ve Hava Yoluyla Göçmen Kaçakçılığına Karşı Protokol; ve Ateşli Silahların, Parçalarının, Bileşenlerinin ve Mühimmatının Yasadışı Üretimi ve Ticaretine Karşı Protokol. Ülkeler, Protokollerin herhangi birine taraf olabilmeleri için önce Sözleşmenin kendisine taraf olmalıdırlar. Bu Sözleşme, uluslararası organize suçla mücadelede önemli bir ilerlemeyi temsil etmekte ve Üye Devletlerin bu tür suçların ciddiyetini ve bu sorunlarla mücadele etmek için yakın uluslararası iş birliğini teşvik etme ve geliştirme ihtiyacını kabul ettiklerini göstermektedir. Bu belgeyi onaylayan Devletler, uluslararası organize suçla mücadeleye yönelik bir dizi önlem almayı taahhüt ederler; bunlar arasında yerel suçlar (organize suç örgütüne katılma, kara para aklama, yolsuzluk ve adaleti engelleme) oluşturulması; iade, karşılıklı hukuki yardım ve kolluk iş birliği için yeni ve kapsamlı çerçevelerin benimsenmesi; ve ulusal makamların gerekli kapasitesini oluşturmak veya yükseltmek için eğitim ve teknik yardımın teşvik edilmesi yer almaktadır. Bkz. United Nations Office on Drugs and Crime (UNODC), ‘United Nations Convention against Transnational Organized Crime (UNTOC)’ <<https://www.unodc.org/unodc/en/organized-crime/intro/UNTOC.html>> Date of Access 21 December 2025.

2002/465/JAI sayılı Konsey Çerçeve Kararı, Avrupa Birliği (AB) hukukunda ortak soruşturma ekipleri mekanizmasının operasyonel olarak hayata geçirilmesini sağlayan en kritik belgelerden biridir. Çerçeve Karar, 2000 tarihli Sözleşme'nin onaylanmasını beklemeden, ortak soruşturma ekibine ilişkin hükümlerin üye devletlerce hızla iç hukuka aktarılmasını sağlamak amacıyla çıkarılmıştır. 2001 tarihli 2. Ek Protokol'de (CETS No 182) yer alan pek çok kural, aslında bu Çerçeve Karar ile standart hale getirilmiştir. Karar, ortak soruşturma ekiplerinin sadece teorik bir iş birliği değil, sahada kolluk kuvvetlerinin birlikte çalışabileceği somut bir "operasyonel birim" olduğunu tescil etmiştir.

31 Ekim 2003 tarihinde kabul edilen ve 14 Aralık 2005 tarihinde yürürlüğe giren United Nations Convention Against Corruption (Yolsuzluğa Karşı BM Sözleşmesi-UNCAC) de ortak soruşturma ekiplerine ilişkin hüküm içermektedir. Sözleşmenin 49. maddesi, Palermo Sözleşmesi'ndeki (m. 19) modeli örnek alarak, "ortak soruşturma mercileri" kurulmasını yolsuzluk suçları özelinde de düzenlemiştir. Buna göre taraf devletler, bir veya birden fazla devleti ilgilendiren ve eşgüdümlü soruşturma yürütülmesini gerektiren olaylarda, ortak soruşturma mercileri kurmayı değerlendireceklerdir. Böylece UNCAC, özellikle yolsuzluk suçlarının çoğu zaman sınır aşan mali hareketler ve uluslararası para transferleriyle bağlantılı olması nedeniyle, klasik adli yardımlaşma mekanizmalarının ötesine geçen daha doğrudan ve operasyonel iş birliği modellerini teşvik etmektedir. Bu yönüyle UNCAC, Palermo Sözleşmesi'nde benimsenen yaklaşımı yolsuzluk suçları bakımından tekrar etmiş ve ortak soruşturma ekiplerinin yalnızca örgütlü suçlarla sınırlı olmayıp, ekonomik ve kamusal nitelikli sınır aşan suçlarda da kullanılabileceğini ortaya koymuştur. Türkiye, bu sözleşmeyi 9 Aralık 2006 tarihinde onaylayarak iç hukukunun bir parçası haline getirmiştir.

Güneydoğu Avrupa Polis İşbirliği Anlaşması (Convention on Police Cooperation for Southeast Europe - PCC SEE), bölge ülkeleri arasında sınır aşan suçlarla mücadeleyi güçlendirmek amacıyla imzalanmış. 5 Mayıs 2006 tarihinde Viyana'da imzalanmış; Arnavutluk, Bosna-Hersek, Bulgaristan, Hırvatistan, Makedonya, Moldova, Karadağ, Romanya ve Sırbistan gibi bölge ülkelerini bir araya getirmiştir. Geleneksel polis iş birliğinin ötesine geçerek; sıcak takip, gizli soruşturmacı görevlendirilmesi, kontrollü teslimat ve özellikle ortak soruşturma ekipleri kurulması gibi modern operasyonel yöntemleri yasal zemine oturtmuştur. PCC SEE, içerik ve yöntem olarak 2000 tarihli AB Karşılıklı Adli Yardımlaşma Sözleşmesi ile büyük benzerlik gösterir. Bu durum, AB üyesi olmayan bölge ülkelerinin (Türkiye gibi aday/ortak ülkeler dahil) AB standartlarında bir adli iş birliği yürütmesini sağlar. Türkiye bu anlaşmaya taraftır ve an-

laşma 2012 yılında iç hukukumuzda onaylanarak yürürlüğe girmiştir. Türkiye açısından bu anlaşma, sadece AB ülkeleriyle değil, aynı zamanda Balkan coğrafyasındaki komşularıyla da ortak soruşturma ekibi kurulabilmesi için somut ve yürürlükte olan bir yasal dayanak teşkil etmektedir.

Yukarıda zikredilen temel çok taraflı sözleşmelerin yanı sıra, devletler arasındaki ikili adli iş birliği antlaşmaları ve belirli suç kategorilerine odaklanan özel bölgesel düzenlemelerde de (örneğin; Avrupa Birliği ile Amerika Birleşik Devletleri Arasında Suçluların İadesi ve Karşılıklı Adli Yardımlaşma Anlaşması (m.5), AB ile İzlanda ve Norveç Arasındaki Adli Yardımlaşma Anlaşması gibi AB ile üçüncü devletler arasındaki operasyonel iş birliği anlaşmaları) ortak soruşturma ekiplerinin kurulmasına yönelik spesifik hükümlere yer verilmektedir. Bu tür özel düzenlemeler, genel sözleşmelerin çizdiği çerçeveyi somutlaştırmakta ve taraf devletlerin ulusal hukuk sistemlerine uygun, daha esnek ve hızlı iş birliği modelleri sunmaktadır.

Türkiye, CETS No. 182'ye taraf olmasına rağmen, konuya ilişkin detaylı bir iç hukuk düzenlemesi yapmamıştır. Esasen Cezai Konularda Uluslararası Adli İşbirliği Kanunu Tasarısında yer alan “tutuklu veya hükümlülerin geçici nakli”, “gizli soruşturmacı görevlendirilmesi”, sınır aşan suçların soruşturulmasında “ortak soruşturma ekibi kurulması” gibi hususlar Kanun kapsamına alınmamıştır⁴. Buna karşın Türkiye'nin tarafı olduğu uluslararası anlaşmalar çerçevesinde ortak soruşturma ekibinin kurulabilmesi mümkündür.

6706 sayılı Cezai Konularda Uluslararası Adli İşbirliği Kanunu m.3/1/a'ya göre, yabancı devletlerin adli iş birliği taleplerinin kabulü ile Türk adli mercilerinin yapacağı iş birliği taleplerinin uygunluğu konusunda karar vermek yetkisi Merkezi Makam sıfatıyla Adalet Bakanlığı'na aittir. Bakanlık bünyesinde ise Dış İlişkiler ve Avrupa Birliği Genel Müdürlüğü yetkilidir (1 No.lu Cumhurbaşkanlığı Teşkilatı Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi m. 45).

⁴ Tasarının ilk halinde yer alan “Ortak soruşturma ekibi kurulması” başlıklı 14. maddesi “(1) Türkiye ile yabancı devletlerin birlikte taraf olduğu milletlerarası antlaşmalarda hüküm bulunması kaydıyla, Türkiye’de veya yabancı ülkelerde koordinasyonun zorunlu olduğu sınır aşan suçların soruşturmalarını yürütmek üzere, ilgili devletlerin yetkili makamlarının katılımıyla, belirli bir süre için ortak soruşturma ekipleri kurulabilir. (2) Ortak soruşturma ekipleri, merkezî makamların mutabakatıyla kurulur. Merkezî Makam tarafından yabancı devletlerle mutabakat sağlanmadan önce yetkili adli makamların görüşü alınır. Gerek görülmesi hâlinde ortak soruşturma ekibine Merkezi Makam temsilcileri de katılabilir. Türkiye’de kurulacak ortak soruşturma ekibinin koordinasyonu ve yönetimi Türk adli makamlarına ait olup, aksine bir karar verilmedikçe yabancı devlet görevlileri, soruşturma işlemleri sırasında hazır bulunabilir. (3) Soruşturma sonucunda elde edilen bilgiler karşılıklı olarak paylaşılır.” şeklinde idi.

B. Hukuki Niteliği

Ortak soruşturma ekipleri, iki veya daha fazla devletin yetkili makamları (yargısal makamları ve kolluk makamları) arasında yapılan bir anlaşmaya dayanan; sınırlı bir süre ve belirli bir amaç için kurulan; ilgili devletlerden bir veya daha fazlasında ceza soruşturması yürütmek üzere oluşturulan uluslararası bir iş birliği aracıdır⁵. Ortak soruşturma ekiplerinin tanımında beş temel unsur ön plana çıkmaktadır: Çok-ülkeli iş birliği (en az iki ülkenin yetkili makamları), belirli amaç (tanımlanmış suçlar), belirli dönem, belirli coğrafi alan, sınırlı süre, ortak soruşturma faaliyeti (operasyon birden fazla ülkede yürütülür), karşılıklı anlaşma (yazılı protokol /anlaşma)⁶.

CETS No. 182 m.20 uyarınca ortak soruşturma ekipleri, iki veya daha fazla taraf devletin yetkili makamları arasında, karşılıklı anlaşma temelinde kurulan geçici adli iş birliği araçlarıdır⁷. Bu ekiplerin kuruluşu, belirli bir suç veya suçlar bakımından, belirli bir amaç ve süre ile sınırlandırılmıştır. Bu yönüyle ortak soruşturma ekipleri, sürekli veya kurumsallaşmış organlar olmayıp, somut soruşturma ihtiyacına özgülenmiş ad hoc yapılar olarak tasarlanmıştır. Amacı tamamlanınca veya süre dolunca sonlandırılmaktadır.

Ekiplerin bileşimi, taraf devletlerarasında yapılan anlaşmada belirlenmekte; soruşturmanın niteliğine göre savcılar, hâkimler, kolluk görevlileri ve uzman personel ekip içinde görevlendirilebilmektedir. Diğer devletlerden gelen görevliler, ev sahibi devlet bakımından “görevlendirilmiş üyeler” sıfatıyla ekibe katılmakta; bu kişilerin yetki ve görev alanları, hem kendi ulusal hukukları hem de ekip kurulmasına ilişkin anlaşma hükümleri çerçevesinde belirlenmektedir⁸.

⁵ Venelin Terziev, Marin Petkov and Dragomir Krastev, ‘Concept of Joint Investigation Teams’ (2021) 7(19) IJASOS - International E-Journal of Advances in Social Sciences 324, 324; The Network of National Experts on Joint Investigation Teams (JITs Network), *Joint Investigation Teams: Practical Guide* (Publications Office of the European Union 2017) 4; Council of Europe and European Union, *Guidelines on the Use of Joint Investigation Teams - JIT THB WB Project (Use of Joint Investigation Teams (JIT) to Fight Trafficking in Human Beings (THB) in the Western Balkans (WB) Project)* (2013) 6; Adalet Bakanlığı Dış İlişkiler ve Avrupa Birliği Genel Müdürlüğü (DİABGM), *Avrupa Birliğinde Cezai Konularda Uluslararası Adli İş Birliği* (ed Ahmet Ulutaş, Adalet Bakanlığı, Ankara 2021) 113.

⁶ The Network of National Experts on Joint Investigation Teams (JITs Network), *Joint Investigation Teams: Practical Guide* (Publications Office of the European Union, Luxembourg 2021) 7; Council of Europe and European Union, *JIT THB WB Project* (n 5) 6.

⁷ JITs Network (n 6) 7.

⁸ JITs Network, *Joint Investigation Teams: Practical Guide* (n 5) 8.

Ortak soruşturma ekipleri, sınır aşan suçlarla mücadelede klasik adli yardımlaşma yöntemlerinin yetersizliğini giderme amacına matuf sui generis bir adli yardımlaşma yöntemi olarak tanımlanmaktadır⁹. Bu ekipler ne uluslararası kuruluş ne de yeni bir devlet organıdır. Aksine, aynı soruşturmayı koordine eden, resmî olarak tanınan, sınır ötesi iş birliğinin düzenlenmiş bir şeklidir.

Ortak soruşturma ekibi kurulması kontraktüel nitelikte bir iş birliği modelidir. Nitekim ortak soruşturma ekibi iki ülke arasındaki yazılı anlaşma (mutually agreed protocol) ile kurulmaktadır. Bu anlaşma, uluslararası antlaşma niteliğine haiz olmayıp, sadece iki ülkenin yetkili makamları arasındaki resmi anlaşmadır.

Kanaatimizce CETS No. 182 m.20 çerçevesinde ortak soruşturma ekipleri, ne tamamen uluslararası bir yargı organı ne de salt ulusal bir soruşturma birimi olarak nitelendirilebilir. Hukuki nitelikleri itibarıyla, devletlerin egemenlik yetkilerini bütünüyle devrettiği yapılardan değil, fonksiyonel ve sınırlı bir egemenlik paylaşımına dayanan adli iş birliği mekanizmalarından söz edilmektedir. Madde 20'de benimsenen model, yabancı görevlilerin soruşturmaya katılımını mümkün kılarken, soruşturmanın hukuki çerçevesi, delil toplama usulleri ve sorumluluk rejimini esas itibarıyla faaliyetin yürütüldüğü devletin hukukuna tabi kılarak egemenlik ilkesini koruyucu bir denge kurmayı amaçlamaktadır.

Bu çerçevede ortak soruşturma ekibi, egemenliğin devri anlamına gelen ulus-üstü bir yetki aktarımı değil; sınır aşan suçlarla mücadelede ortaya çıkan pratik ihtiyaçlara cevap veren, bir egemenlik paylaşımı olarak görülmelidir. Devletler, soruşturma ve kovuşturma yetkilerini yeni ve bağımsız bir organa bırakmamakta; aksine, kendi yetkilerini belirli bir olay, süre ve coğrafi alan bakımından koordine ederek birlikte kullanmaktadır. Sonuç olarak CETS No. 182 m.20, ortak soruşturma ekiplerini, sınır aşan suçlarla mücadelede etkinliği artırmayı hedefleyen; ancak bunu yaparken hukuki güvenlik, devlet egemenliği ve ulusal ceza muhakemesi ilkelerini dışlamayan, dengeli bir iş birliği modeli olarak tasarlamaktadır. Bu yönüyle söz konusu düzenleme, ortak soruşturma ekiplerinin uluslararası ceza hukuku içindeki yerini ve sınırlarını belirleyen temel normatif kaynaklardan biri olarak değerlendirilebilir.

⁹ DiABGM, *Avrupa Birliğinde Cezai Konularda Uluslararası Adli İş Birliği* (n 5) 113.

C. Ortak Soruşturma Ekiplerinin Diğer İşbirliği Araçları ile Karşılaştırılması

Ortak soruşturma ekipleri, klasik karşılıklı adli yardımlaşma (MLA) prosedürlerine başvurulmasına gerek olmaksızın, bilgi ve delilin doğrudan toplanmasına ve paylaşılmasına imkân tanır. Ekibin faaliyet gösterdiği devletin mevzuatına uygun şekilde elde edilen bilgi ve deliller, ortak soruşturma ekibi anlaşmasına dayanılarak doğrudan paylaşılabilir. Ekibe görevlendirilen üyeler, ulusal mevzuatta öngörülen sınırlar veya ekip lideri tarafından belirlenen çerçevede içinde, kendi devletleri dışında yürütülen soruşturma tedbirlerine katılma ve hazır bulunma hakkına sahiptir. Bu nedenlerle ortak soruşturma ekipleri, birden fazla devlette paralel olarak yürütülen soruşturma ve kovuşturmaların koordinasyonunu kolaylaştıran, son derece etkin ve etkili bir iş birliği aracı oluşturmaktadır¹⁰.

Klasik adli yardımlaşma prosedürlerinde talep eden devlet, talep edilen devletten belirli konularda yardım ister; talebin iletilmesi, işleme alınması ve yanıtlandırılması, her devletin kendi iç prosedürlerine tabi olduğu için çoğu zaman uzun sürer. Ortak soruşturma ekiplerinde ise taraf devletlerin makamları eşzamanlı ve ortak bir amaç doğrultusunda çalışır; bilgi alışverişi doğrudan ve operasyonel düzeyde gerçekleşir. Bu model, zahmetli adli yardımlaşma araçlarının prosedürlerini büyük ölçüde devre dışı bırakarak sınır aşan suçların soruşturulmasında karşılıklı güveni güçlendirir, kolluk birimleri arasında istihbarat, bilgi ve deneyim paylaşımını kurumsal bir çerçeveye oturtur¹¹.

Ayrıca ortak soruşturma ekipleri, uzmanlık ve kaynakların bir araya getirilmesi sayesinde soruşturma maliyetlerinin azaltılmasına, bazı durumlarda soruşturmanın daha erken başlatılmasına ve tespit-cezalandırma süreçlerinin hızlanmasına katkıda bulunur¹²; görevlendirilmiş üyelerin özellikle tanık ve mağdur ifadelerine birlikte katılması ise birden fazla ifade alınması ihtiyacını azaltarak yeniden travmatizasyona yol açabilecek durumların önüne geçebilir¹³.

¹⁰ Terziev, Petkov and Krastev (n 5) 324; Council of the European Union, s.4; Council of Europe and European Union, JIT THB WB Project (n 5) 7; Conny Rijken, 'Joint Investigation Teams: Principles, Practice, and Problems. Lessons Learnt from the First Efforts to Establish a JIT' (2006) 2(2) Utrecht Law Review 99, 102.

¹¹ Mehmet Ökmen, 'Setting up Joint Investigation Teams as a Type of International Legal Assistance' (2020) 19 (1) İKÜHFD 113, 115.

¹² Ökmen (n 11) 115.

¹³ Deborah Nidel, 'Structural Ambiguity: Typologizing Joint Investigation Teams in the European Union' (2025) 3 (2) Transnational Criminal Law Review 153, 163.

Ortak soruşturma ekipleri sınır aşan ve özellikle örgütlü suçlarda sağladığı faydalara rağmen çok nadir başvurulmuş bir adli yardımlaşma aracıdır. Bu durumun başlıca sebepleri arasında kaynak azlığı, ülkelerarasındaki dil, kültür, soruşturma stratejileri farklılıkları, elde edilen delillerin iç hukukta kullanımına ilişkin belirsizlikler ve ortak soruşturma ekibi anlaşmasına sonradan yeni ülkele- rin dahil edilmesi gerekliliğinden kaynaklanan problemler yer almaktadır¹⁴.

Ortak soruşturma ekibi kurulmasının, diğer adli iş birliği araçlarının devre dışı kalması sonucunu doğurup doğurmayacağı da önemlidir. Ortak soruşturma ekipleri, bilgi ve delillerin toplanmasını ve paylaşılmasını kolaylaştırdığından, ilke olarak, taraflar arasında aynı amaç ve kapsama sahip adli iş birliği araçları- nın kullanılmasını çoğu durumda gereksiz kılar. Bununla birlikte ortak soru- turma ekibi içindeki iş birliği, sıklıkla ekibe taraf olmayan üçüncü devletlerle yürütülen klasik adli yardımlaşma süreçleriyle paralel ilerler; ayrıca ekibin ku- rulması, amacı veya kapsamı farklı olan diğer araçların - özellikle kişi teslimine ilişkin mekanizmaların, örneğin Avrupa Tutuklama Emri'nin - kullanılmasına engel teşkil etmez. Böylece ortak soruşturma ekipleri, klasik araçların yerini tamamen alan değil, onları tamamlayan ve hızlandıran bir iş birliği modeli nite- liği kazanır¹⁵.

II. Ortak Soruşturma Ekibi Kurulmasının Şartları

A. Sınır Aşan (Transnational) Nitelik

Ortak soruşturma ekiplerinin en önemli özelliklerinden biri, yapısal olarak sınır aşan suçlara özgülenmiş olmasıdır¹⁶. Uygulama rehberlerinde, en az iki ülkede sınır aşan bir soruşturmanın yürütülmesinin zorunlu olduğu, soruşturma- nın karmaşık olacağı, suçun en az iki devleti etkilediği ve ortak soruşturma ekibi kurulmadığı takdirde başarılı bir soruşturmanın güçleşeceği durumlarda ekibin kurulmasının uygun olduğu vurgulanmaktadır¹⁷.

UNTOC m. 3/2'ye göre, *"Bu maddenin 1. fıkrası bakımından bir suç aşağı- daki durumlarda sınıraşan niteliktedir: (a) Suç birden fazla devlette işlendiğin-*

¹⁴ DiABGM, *Avrupa Birliğinde Cezai Konularda Uluslararası Adli İş Birliği* (n 5) 114.

¹⁵ JITS Network (n 6) 19.

¹⁶ Council of Europe and European Union, *JIT THB WB Project* (n 5) 6.

¹⁷ Willem Geelhoed, 'Joint Investigation Teams in the Netherlands - What Lessons can be Lear- ned from the Dutch Model?' (2018) 11 Zeitschrift für Internationale Strafrechtsdogmatik (ZIS) 465, 470.

de; (b) Suç tek bir devlette işlendiğinde ancak, hazırlanma, planlama, idare veya kontrolünün önemli bir kısmının başka bir devlette gerçekleşmesi halinde; (c) Suç tek bir devlette işlendiğinde ancak, birden fazla devlette suç teşkil eden faaliyetlerde bulunan örgütlü bir suç grubu suça karıştığında; veya (d) Suç tek bir devlette işlendiğinde, ancak başka bir devlette önemli etkileri olduğunda.” Bu tanım, ortak soruşturma ekibinin kurulmasını haklılaştıran tipik vakaların çerçevesini de büyük ölçüde yansıtır.

2000 tarihli AB Karşılıklı Adli Yardım Sözleşmesi m.13/2’ye göre de ortak soruşturma ekipleri özellikle şu hâllerde kurulabilir: (i) bir üye devletin yürüttüğü soruşturmanın, diğer devletlerle bağlantıları bulunan zor ve kapsamlı olması veya (ii) birden fazla üye devlette, olayın koşulları itibarıyla koordine ve eşgüdümlü hareket edilmesini gerekli kılan ceza soruşturmalarının yürütülmesi. Her iki durumda da sınır aşan niteliğin objektif olarak mevcut olması aranmakta; hüküm, ortak soruşturma ekiplerinin ancak belirli bir amaç ve sınırlı bir süre için, birden fazla devleti ilgilendiren ve eşgüdümlü soruşturmayı zorunlu kılan hallerde kurulabileceğini öngörerek mekanizmayı gereklilik ve orantılılık ilkele-riyle sınırlandırmaktadır¹⁸.

Esas olan, ortak soruşturma ekibinin konusunu oluşturan suçun sınır aşan karakter taşımasıdır; suç türü bakımından genel bir sınırlama öngörülmemiştir. Terörizm tehdidi ortak soruşturma ekiplerinin ortaya çıkışında itici güç olmuş olsa da günümüzde ortak soruşturma ekiplerinin önemli bir kısmı organize suç, mali suçlar ve insan ticareti gibi klasik sınır aşan suç türlerine odaklanmaktadır; son dönem uygulamalarında ise temel uluslararası suçlara (Ör, savaş suçları) ilişkin yurt dışında işlenen fiillerle ilgili soruşturmaları kolaylaştırmak için de ortak soruşturma ekipleri modeline başvurulduğu gözlenmektedir¹⁹.

Bir ortak soruşturma ekibine katılım için ulusal bir soruşturmanın açılmış olmasının ön koşul sayılıp sayılmayacağı konusunda yeknesak bir uygulama bulunmamaktadır. Güncel eğilim, en azından taraf devletlerden birinde devam eden bir iç soruşturmanın varlığını yeterli görme yönündedir; bununla birlikte bazı ulusal hukuklar, bir devletin ortak soruşturma ekibi kurabilmesi veya katılabilmesi için kendi ülkesinde bir ceza soruşturmasının başlatılmış olmasını açıkça şart koşmaktadır²⁰. AB içi uygulamada ise bazı üye devletler, 2000 tarihli

¹⁸ JITs Network, Joint Investigation Teams: Practical Guide (n 5) 6.

¹⁹ Nidel (n 13) 153.

²⁰ Nidel (n 13) 159.

AB MLA Sözleşmesi m.13'ün lafzının, ilgili devlette hâlihazırda yürütülen bir soruşturma olmasa dahi, karmaşık ve yoğun çaba gerektiren soruşturmaları desteklemek amacıyla ortak soruşturma ekibi kurulmasına imkân verdiği yönünde yorum yapmaktadır²¹.

Uygulamada ortak soruşturma ekibi kurulan vakaların büyük çoğunluğunda, ilgili devletlerde paralel soruşturmalar hâlihazırda yürürlükte²²; bu, tarafların stratejilerini erken aşamada uyumlaştırmasına ve eylemlerini daha etkili biçimde koordine etmesine imkân tanımaktadır. Ancak ortak soruşturma ekibi kurulmasının gündeme geldiği her durumda tüm ilgili devletlerde soruşturma açılmış olması zorunlu değildir; kimi örneklerde soruşturma yalnızca bir veya birkaç devlette başlamakta, ortak soruşturma ekibi kurulması ise diğer devletlerde ulusal soruşturmaların tetikleyicisi işlevi görmektedir²³. Soruşturmaların bulunduğu aşama da kararda rol oynar: ortak soruşturma ekiplerinin önemli bir kısmı erken aşamada kurulmakla birlikte, soruşturmanın daha ileri bir safhada olduğu hallerde de ekip oluşturulduğu; buna karşılık ulusal soruşturmalar arasında aşırı aşama farklılıklarının, ortak soruşturma ekipleri modelinin diğer iş birliği biçimlerine kıyasla sağlayacağı katkıyı azaltabileceği ve özellikle soruşturması daha erken aşamada olan devlet bakımından belirli riskler yaratabileceği ifade edilmektedir²⁴.

Tarafı olduğumuz CETS No. 182 m.20'de de, özellikle bir devletin yürüttüğü ceza soruşturmasının diğer devletlerle bağlantılı, zor ve kapsamlı olması veya birden fazla devletin olayın koşulları itibarıyla koordineli ve birlikte hareket edilmesini gerektiren soruşturma yürütüyor olması hâllerinde ortak soruşturma ekibi kurulabileceği öngörülmektedir. Kanaatimizce, bir ortak soruşturma ekibi kurulması talebi bakımından en azından taraf devletlerden birinde hâlihazırda devam eden bir ceza soruşturmasının bulunması gereklidir; buna karşılık, başka devletlerden gelen ekip kurma talepleri, suç ihbarı işlevi de görebilecek "tetikleyici" nitelikte kabul edilerek, iç hukukta soruşturma açılması sürecini

²¹ JITS Network (n 6) 14.

²² Uygulamada JIT'lerin önemli bir kısmı, ulusal soruşturmaların erken aşamalarında kurulmuş olup, bu durum ilgili ülkelerin stratejilerini uyumlaştırmalarına ve eylemlerini etkili biçimde koordine etmelerine imkân tanımıştır. Bazı JIT'ler ise soruşturmada ilk ilerlemeler kaydedildikten sonra, ancak henüz kesin gelişmeler yaşanmadan önce oluşturulmuştur. Bkz. JITS Network, *Fifth JITS Evaluation Report* (Publications Office of the European Union 2025) 9.

²³ JITS Network (n 6) 14.

²⁴ Nidel (n 13) 160.

başlatan bir unsur olarak değerlendirilebilir. Bu ayrım, hem sınır aşan nitelik şartının somutlaştırılması hem de ortak soruşturma ekiplerinin gereklilik-orantılılık ekseninde sınırlandırılması bakımından isabetlidir.

B. Belirli Amaç (Specific Purpose) Şartı

Ortak soruşturma ekipleri belirli bir konu/ lar ve belirlenmiş bir coğrafi alan ile sınırlı olarak kurulmalıdır²⁵. Bir ortak soruşturma ekibinin kurulabilmesi için, öncelikle ilgili devletlerin yetkili makamlarının, böyle bir iş birliği çerçevesinin oluşturulmasına yönelik ortak bir amaç ve menfaat tespit etmeleri gerekmektedir²⁶. Genel araştırma amacıyla ortak soruşturma ekibi kurulamaz. Soruşturma konusu suç açıkça tanımlanmış olmalı, şüpheliler belirlenebilir olmalı ve bu kişilerin suç içindeki rolleri tespit edilebilir nitelikte olmalıdır²⁷.

Bu bağlamda ortak soruşturma ekiplerinin kurulabilmesi için hem “belirli bir amaç” hem de somut bir ceza soruşturmasının varlığı aranır; bu şart, soruşturmanın soyut bir suç olgusuna değil, belirli bir olaya veya olay grubuna yönelmiş olmasını gerektirir. Örneğin, Anvers Limanı üzerinden gerçekleştirilen belirli bir kokain sevkiyatına ilişkin soruşturma bakımından ortak soruşturma ekibi kurulması ölçütü karşılayabilirken, “Anvers Limanı üzerinden genel olarak uyuşturucu kaçakçılığı” olgusunun bütününe yönelik yapısal bir inceleme bu kapsamda değerlendirilemez. Nitekim özellikle faili henüz kesin olarak belirlenmemiş, suçun örgütsel yapısına odaklanan yapısal soruşturmaların ortak soruşturma ekibi bünyesine alınması bu özel amaç kriterini zorlayabilmektedir; bu konuda devletlerin katılım imkânı ulusal hukuklarına göre değişmektedir²⁸.

Uluslararası sözleşmelerde genellikle ortak soruşturma ekiplerinin kurulması belirli suç tipleriyle sınırlanmamakta; buna karşılık uygulamada ortak so-

²⁵ Council of Europe, *JIT THB WB*, s.6; EUROJUST’un 2024 faaliyet raporlarına göre Eurojust, yıl boyunca 300’den fazla JIT’e aracılık etmiştir. 2024 yılında yeni imzalanan JIT’ler, Ajansın ele aldığı 14 suç türünden 9’unu kapsıyordu; bunlar arasında kara para aklama ve göçmen kaçakçılığı yer alıyordu. 2024 yılında en fazla sayıda JIT, uyuşturucu kaçakçılığı (39) ve dolandırıcılık (33) mücadele etmek için kurulmuştur. Bkz. Eurojust, ‘Judicial cooperation instruments’ in Eurojust Annual Report 2024 (webpage) <<https://www.eurojust.europa.eu/annual-report-2024/judicial-cooperation-instruments>> Date of Access 22 December 2025.

²⁶ JITs Network (n 6) 12.

²⁷ Council of Europe and European Union, *JIT THB WB Project* (n 5) 6.

²⁸ Nidel (n 13) 159.

ruşturma ekiplerinin ağırlıklı olarak organize suç, uyuşturucu ve insan ticareti, göçmen kaçakçılığı, terör finansmanı, kara para aklama ve siber suçlar gibi sınır aşan ve koordinasyon gerektiren suç alanlarında kullanıldığı görülmektedir²⁹.

Bir ortak soruşturma ekibi kurulmasında hukuki gerekliliklerin yanı sıra uygulamada birtakım pratik hususlara da dikkat edilmektedir. Bu hususlara, soruşturma konusu olan suç ağının ve faaliyetlerin karmaşıklığı ve sofistikasyon düzeyi, ilgili devletlerde yürütülmesi gereken soruşturma faaliyetlerinin sayısı ve karmaşıklığı, soruşturmanın ilgili devletler arasındaki bağlantı derecesi ile ulusal soruşturmaların bulundukları aşamalar örnek gösterilebilir³⁰.

C. Sınırlı Süre (Limited Duration) Şartı

Sınırlı süre şartı, ortak soruşturma ekibinin belirli bir amaç için kurulan geçici bir iş birliği mekanizması olmasının doğal sonucudur. Buna göre ortak soruşturma ekibinin faaliyet süresi baştan sınırlı bir zaman dilimiyle belirlenmeli³¹; başlangıç ve bitiş tarihleri ile varsa uzatma koşulları kurucu anlaşmada açıkça gösterilmelidir.

Uygulama rehberlerinde, iş birliği çerçevesinde kopukluk yaşanmaması için sürenin sona ermesinden önce olası uzatma ihtiyacının zamanında değerlendirilmesi ve devam eden bir ortak soruşturma ekibinden tek taraflı çekilmekten mümkün olduğunca kaçınılması tavsiye edilmektedir³². Ortak soruşturma ekiplerinin geçici karakteri, iç hukukta kalıcı bir kurumsal değişiklik yapılmasını gerektirmeyen, belirli soruşturmalar için öngörülmüş bir koordinasyon modeli olduğunu gösterir; bu da personel, bütçe, tesis ve uygulanacak mevzuat bakımından, ekibi daimi bir uluslararası organ değil, taraf devletlerin ulusal yapılarına dayanarak işleyen esnek bir adli iş birliği aracı olarak konumlandırır.

²⁹ Eurojust, Supporting judicial authorities in the use of joint investigation teams (Factsheet, June 2020) <https://www.eurojust.europa.eu/sites/default/files/assets/2020_06_jits_factsheet_en.pdf> Date of Access 27 January 2026.

³⁰ JITS Network (n 6) 14; Terziev, Petkov and Krastev (n 5) 326.

³¹ Council of Europe and European Union, *JIT THB WB Project* (n 5) 6; Edwin Bakker and Joseph Powderly, *Joint Investigation Teams: Added Value, Opportunities and Obstacles in the Struggle against Terrorism* (Expert Meeting Paper, International Centre for Counter-Terrorism - The Hague 2011) 2.

³² Terziev, Petkov and Krastev (n 5) 327.

D. Talep ve Anlaşma

CETS No. 182 m.20/1 uyarınca, ortak soruşturma ekibi kurulması talebi, ekibi kuracak taraf devletlerden herhangi biri tarafından yapılabilir. Bu çerçevede, potansiyel ekip ortaklarının yetkili makamlarıyla irtibata geçilerek somut olay hakkında bilgi alışverişinde bulunulması ve belirli bir vakia bakımından ortak soruşturma ekibi kurulmasının imkânlarının araştırılması gerekir. Uygulama rehberleri, resmî talep gönderilmeden önce, diğer potansiyel ortak soruşturma ekibi üyeleriyle ortak soruşturma ekibi kurulmasına ilişkin niyet ve imkânlar hakkında gayri resmî temaslarda bulunulmasını isabetli görmektedir³³.

Ortak soruşturma ekibinin fiilen kurulabilmesi için, her ilgili devlette yetkili makamlar tarafından bu ekibin kurulmasına yönelik bir karar alınması gerekir; ulusal mevzuat genellikle ortak soruşturma ekibi kurulmasında hangi adli veya idari makamın yetkili olduğunu belirlemektedir³⁴.

Türkiye bakımından 6706 sayılı Kanun'da "ortak soruşturma ekibi kurma talebi"ne özgü bir prosedür açıkça düzenlenmemiştir; bu nedenle, ekip kurma talebinin kim tarafından ve hangi usulle yapılacağı hususunun ikincil düzenlemeler veya uygulama pratiğiyle netleştirilmesi gerekecektir.

Talebin olumlu karşılanmasından sonra ortak soruşturma ekibi kuruluş anlaşmasının yapılması gerekmektedir. Nitekim ortak soruşturma ekiplerinin, belirli bir amaç doğrultusunda ve belirli bir süre için, ortak soruşturma yürütmek üzere en az iki veya daha fazla devlet arasında akdedilen bir sözleşme niteliği taşıması nedeniyle, bir ortak soruşturma ekibinin kurulabilmesi için resmî bir anlaşmanın hazırlanması zorunludur³⁵. Bu ekiplerin kurulmasını kolaylaştırmak üzere, Avrupa Konseyi ve AB çerçevesinde bağlayıcı olmayan model anlaşmalar geliştirilmiştir³⁶. Ortak soruşturma ekibi model anlaşması, uygulayıcıların somut olayın özel ihtiyaçlarına göre uyarlayabilecekleri bağlayıcı olmayan ortak bir asgarî çerçeve sunmaktadır. Bu nedenle, standart hükümler kimi zaman ulusal mevzuatın gereklerini veya ad hoc düzenlemeleri yansıtacak şekilde yeniden kaleme alınabilmektedir. Bu durum ise taraflara kendi koşullarına göre düzenleme yapma esnekliği sağlamaktadır.

³³ Council of Europe and European Union, *JIT THB WB Project* (n 5) 8.

³⁴ JITS Network (n 6) 16; Nidel (n 13) 157.

³⁵ Council of Europe and European Union, *JIT THB WB Project* (n 5) 9.

³⁶ Council Resolution on a Model Agreement for setting up a Joint Investigation Team (JIT) OJ C 18/1, <<https://www.europol.europa.eu/cms/sites/default/files/documents/jit-2017-model-en.pdf>> Date of Access 24 December 2025.

Rehberlerde, ortak soruşturma ekibi anlaşmasında asgari olarak; ekibin amacı, hukuki imkânlar ve/veya sınırlamalar, ekibin lideri, üyeler ve diğer katılımcılar, finansman düzenlemeleri ile Europol ve Eurojust tarafından sağlanabilecek destek türlerinin yer alması gerektiği belirtilir. Bu unsurların açık biçimde düzenlenmesi, hem operasyonel işleyişte belirsizlikleri azaltmakta hem de ortak soruşturma ekibinin hukuki çerçevesini şeffaf ve öngörülebilir kılmaktadır³⁷.

Ortak soruşturma ekibi anlaşmasının mutlaka yazılı olmalıdır, sözlü anlaşma ekibi kurmaya yeterli değildir. Ortak soruşturma ekibini kuran anlaşmanın herhangi bir tereddüde yol açmamak veya imzalayanları yeni bir talepte bulunma ihtiyacına düşürmemek için mümkün olduğunca açık olması gerekmektedir³⁸.

III. Ortak Soruşturma Ekiplerinin Operasyonel Yapısı

Ortak soruşturma ekipleri, birden fazla devletin adli ve kolluk makamlarının, belirli bir ceza soruşturmasını birlikte yürütmek amacıyla geçici olarak oluştuğu, sözleşmeye dayalı ve hedef odaklı bir iş birliği yapısıdır. Bu iş birliği modelinin yapısal özelliği, taraf devletlerin egemenliklerini tamamen devretmeksizin, kendi savcı ve polislerinin yetkilerini belirli bir süre ve konu bakımından ortak bir çatı altında koordine etmelerine imkân tanınmasıdır.

Çok taraflı bir ortak soruşturma ekibi kurulması otomatik olarak tek ve büyük bir ortak soruşturma anlamına gelmemektedir. Ortak soruşturma ekibi esasen, farklı soruşturmalar arasında örtüşme bulunan durumlarda ülkeler arasındaki iş birliğini düzenleyen bir çerçeve sunmaktadır. Bununla birlikte bu durum, soruşturmanın konusuna bağlıdır: ortak soruşturma ekibi tek bir olayı (örneğin uluslararası bağlantıları olan bir kasten öldürme suçu) araştırmak amacıyla kurulmuşsa, fiilen tek ve büyük bir ortak soruşturmaya benzer bir yapı ortaya çıkabilecektir. Buna karşılık ekip birden fazla olay veya kişi arasındaki bağlantılar nedeniyle kurulmuşsa, yapı daha parçalı bir nitelik gösterebilecektir³⁹.

Ekip bütünleşmesi ve operasyonların yürütüldüğü yer bakımından ortak soruşturma ekipleri arasında büyük farklılıklar görülebilir. Ekip, yalnızca anlaşmayı müzakere etmek ve imzalamak için bir araya gelen, faaliyetlerini ayrı ayrı yürüten bir yapı olabileceği gibi; geçici görevlendirilmiş üyelerin diğer tarafın

³⁷ Council of Europe and European Union, *JIT THB WB Project* (n 5) 9.

³⁸ Ökmen (n 12) 116.

³⁹ Nidel (n 13) 165.

ofisinde birlikte çalıştığı daha entegre bir model de olabilir; ya da bu iki uç arasında bir çözüm benimsenebilir. Benzer şekilde ortak soruşturma ekibi, yalnızca e-posta yoluyla karşılıklı bilgi alışverişini kolaylaştıran bir çerçeve olarak kalabileceği gibi, taraflar arasında yoğun koordinasyon ve istişare gerektiren bir iş birliği modeli de oluşturabilir. Tam da bu esneklik, ortak soruşturma ekibini soruşturmacılar açısından son derece işlevsel kılarken, dışarıdan bakanlar için kavranmasını güçleştiren bir araç hâline getirmektedir⁴⁰.

Ortak soruşturma ekibi anlaşmasına taraf olan her bir devlet, aşağıda açıklanacak kişileri görevlendirir.

A. Ortak Soruşturma Ekibi Lideri

Ortak soruşturma ekibi faaliyetleri, ekibin faaliyet gösterdiği devletin mevzuatına uygun olarak ve bu devlet tarafından atanan ekip liderinin gözetimi altında yürütülür. Ekip lideri, ev sahibi ülkenin yetkili makamının temsilcisidir. Özellikle ekibin ilgili devletin topraklarında faaliyet gösterdiği durumlarda bu faaliyetlerin denetlenmesinden sorumludur⁴¹. Ekip lideri, kendi ulusal hukukunun gereklerine uygun şekilde hareket etmek zorundadır⁴². CETS No.182 m.20/3/a uyarınca *“Ekibin lideri ekibin faaliyet gösterdiği tarafın suç soruşturmalarına katılan yetkili makamın temsilcisi olacaktır. Ekibin lideri, ulusal kanunlar kapsamında kendisinin yetkisi çerçevesinde hareket eder.”*

Ulusal mevzuatlar, genellikle hangi makamın ekip lideri olarak hareket etmeye yetkili olduğunu açıkça belirlemektedir⁴³. Çoğu devlette bu görev savcı veya soruşturma hâkimi gibi yargısal mercilere verilmekte; örneğin Avusturya’da ekip lideri savcı iken, Fransa’da savcı veya soruşturma hâkimi, İspanya’da ise savcı ya da soruşturmada sorumlu polis memuru lider olarak atanabilmektedir; ağır suçlarda ise kural olarak savcı liderliği üstlenir. Mevzuat ve uygulamadaki farklılıklara rağmen, ekip lideri sıfatının genellikle yargısal bir makamda yoğunlaştığı görülür⁴⁴.

⁴⁰ Nidel (n 13) 165.

⁴¹ Terziev, Petkov and Krastev (n 5) 326.

⁴² Explanatory Report to the Second Additional Protocol to the European Convention on Mutual Assistance in Criminal Matters (Strasbourg 2001) ETS No 182, para 165.

⁴³ JITS Network (n 6) 16.

⁴⁴ Maria Cecilia Rebecchi, ‘Joint Investigation Teams: A Reachable Solution to Catch Unreachable Criminals’ (2016) 7 (Special Conference Issue) *Queen Mary Law Journal* 95, 99.

Kurulan ortak soruşturma ekibine her ülke bir lider atayabilir. Hatta aynı ülkenin birden fazla lider ataması da mümkündür. Nitekim uygulamada ortak soruşturma ekibi tarafından soruşturulan suçların, aynı devlet içinde farklı makamlar tarafından yürütülen birden fazla bağlantılı soruşturmanın konusunu oluşturması hâlinde güçlük ortaya çıkabilmektedir. Bu durumda, söz konusu soruşturmanın ulusal düzeyde merkezleştirilmemesi halinde birden fazla ekip lideri görevlendirilmesi kaçınılmaz olacaktır⁴⁵. Ekip içerisindeki liderlik soruşturmalar birden fazla devlette yürütülür ise değişecektir⁴⁶. Ayrıca CETS No.182'nin açıklayıcı raporunda ortak soruşturma ekibinin birden fazla devlette soruşturma yürütmesi hâlinde, ilgili soruşturma amacı bakımından ekip liderliğinin değişeceği ifade edilmektedir⁴⁷.

B. Ortak Soruşturma Ekibi Üyeleri

Ekip üyeleri operasyonel faaliyetleri yerine getirecek olan kişilerdir. Ekibin faaliyet gösterdiği devletten ortak soruşturma ekibine katılan kolluk kuvvetleri veya yargı mensubu üyeleridir. Bu kişiler, ulusal mevzuatları uyarınca zaten soruşturma yetkisine sahip olduklarından, ortak soruşturma ekibi çerçevesinde de tam yetkili kabul edilirler ve statülerinin ayrıca tanımlanmasına ihtiyaç duyulmaz⁴⁸.

C. Görevlendirilmiş Üyeler (Seconded Members)

1. Genel Olarak

Kendi devletleri dışındaki bir devlette hazır bulunduklarında ve soruşturma faaliyetlerine katıldıklarında, görevlendirilen üyeler “görevlendirilmiş ekip üyesi (seconded JIT member)” statüsüyle hareket ederler⁴⁹. Ekibin bileşimi ve ihtiyaçları dikkate alınarak, bu üyelerin kimler olacağı kurucu anlaşmada açıkça belirtilir; uygulamada bu kişiler çoğunlukla kolluk görevlileri, savcılar ve hâkimlerdir⁵⁰.

⁴⁵ JITS Network (n 6) 29.

⁴⁶ Jochen Kapplinghaus, ‘Joint Investigation Teams: Practical Experience and Historical Background’ in *UNAFEI Resource Material Series* no 73 (2007) 115, 116.

⁴⁷ Explanatory Report (n 42) para 165.

⁴⁸ Tamás Jávorszki, ‘Joint Investigation Teams as a Specific Form of Mutual Assistance’ (2013) 151 *Studia Iuridica Auctoritate Universitatis Pecs Publicata* 47, 57.

⁴⁹ JITS Network (n 6) 16.

⁵⁰ Kapplinghaus (n 46) 116.

Görevlendirilmiş üyeler, ekibin faaliyet gösterdiği devlette, ekip liderinin belirli gerekçelerle aksine karar vermemesi hâlinde yürütülen soruşturma faaliyetlerine katılma ve hazır bulunma hakkına sahiptir. Ayrıca, hem ev sahibi devletin hem de personelin gönderildiği devletin yetkili makamlarının önceden rızası alınmak kaydıyla, ekip lideri tarafından bazı soruşturma tedbirlerini bizzat yerine getirmekle görevlendirilebilirler (CETS No. 182 m.20/6). Söz konusu üyeler, ilgili devletteki faaliyetlerini bir yandan ekip liderinin talimat ve gözetimi altında, diğer yandan ise kendi ulusal makamlarının koyduğu şartlara uyarak yürütürler⁵¹.

Ortak soruşturma ekipleri iş birliği, eşitlik ve egemenliğe saygı esasına dayanır; bu da ekip çerçevesinde üstlenilen rollerin, ulusal mevzuat uyarınca kolluk ve yargı makamlarının sahip olduğu yetkileri ortadan kaldırmadığı anlamına gelir. Bununla birlikte taraflar, örneğin en fazla etkilenen ya da organize suç örgütünün faaliyetleri hakkında en kapsamlı bilgiye sahip olan devletin daha fazla inisiyatif almasını ve ulusal makamlar arasındaki iş birliğini fiilen organize etmesini kararlaştırabilirler. Böyle bir düzenleme, ulusal yetki alanlarına tam saygı gösterilmesi kaydıyla, ortak soruşturma ekibi bünyesinde etkin bir operasyonel koordinasyonun sağlanması açısından pratik fayda sağlamaktadır⁵².

2. Görevlendirilmiş Üyelerin Yetkileri

Ortak soruşturma ekibinin faaliyet gösterdiği üye devletten farklı bir üye devlete mensup ekip üyeleri olarak tanımlanan bu geçici görevlendirilmiş üyeler, yabancı bir devlette soruşturma yetkileriyle donatılabilmektedirler. Bu uygulama, ekip içi iletişimi kolaylaştırmakta, ekip bağını güçlendirmekte ve etkili iş birliği için gerekli bilgilerin bir araya getirilmesine katkı sağlamaktadır⁵³.

Ortak soruşturmalarda lex loci'nin uygulanması, 2000 tarihli Adli Yardımlaşma Sözleşmesi'nin 4(1). maddesinde öngörülen ve adli yardımlaşmada talep edilen devletin, talep eden devletin açıkça belirttiği usul ve şekil şartlarına uy-

⁵¹ JITS Network (n 6) 19; JIT lideri, JIT'in faaliyette bulunduğu Devletin hukukuna uygun olarak, belirli nedenlerle hazır bulunma hakkının aksine karar verebilir. Bu bağlamda "belirli nedenler" kavramı tanımlanmamış olmakla birlikte, örneğin özellikle mağdurların çocuk olduğu cinsel suçlara ilişkin davalarda delil toplanması gibi durumları kapsadığı kabul edilebilir. Görevlendirilmiş bir üyenin hazır bulunmasının engellenmesine ilişkin bir karar, yalnızca söz konusu üyenin yabancı olması gerekçesine dayandırılmaz. Bazı hâllerde operasyonel nedenler de bu tür kararların temelini oluşturabilir. Bkz. Explanatory Report to the Second Additional Protocol to the European Convention on Mutual Assistance in Criminal Matters, No. 167.

⁵² JITS Network (n 6) 27.

⁵³ Nidel (n 13) 163.

masını gerektiren forum regit actum kuralının geri plana itilmesi anlamına gelmektedir⁵⁴. Operasyonların, ortak soruşturma ekibinin faaliyette bulunduğu devletin ulusal makamları tarafından yürütülmesi, lex loci'nin uygulanmasını ve işlemlerin o devlet hukuku bakımından hukuka uygun icrasını güvence altına aldığı için, hem hız hem de öngörülebilirlik bakımından ortak soruşturma ekipleri açısından belirgin bir avantaj sağlamaktadır⁵⁵.

Ortak soruşturma ekiplerine ilişkin ilk tartışmalarda, tüm üyelerin lex loci uyarınca aynı yetkilere sahip olması gerektiği düşünülmüşse de, ulusal mevzuatlar zamanla üyeler ile görevlendirilmiş üyelere tanınan yetkiler arasında ayırım yapma eğilimindedir. Uygulamada görevlendirilmiş üyeler, kural olarak soruşturma tedbirlerine katılma ve hazır bulunma hakkına sahiptir; buna karşılık bu tedbirleri bizzat icra etmeleri için hem ekip liderinin hem de ilgili devletlerin yetkili makamlarının önceden onayı aranmaktadır⁵⁶.

a. Gözlem ve Soruşturma Faaliyeti Yürütme Yetkisi (Madde 13/5)

Görevlendirilmiş üyenin gözlem hakkı çerçevesinde soruşturma tedbirleri alındığında hazır bulunabilmesi mümkündür. Bu hak diğer devlete soruşturmanın durumu hakkında eş zamanlı olarak bilgi sahibi olma imkanı sağlamaktadır⁵⁷.

Ek olarak, görevlendirilmiş üyelerin, faaliyette bulunulan devletin ulusal hukukuna uygun olarak bu devlette soruşturma faaliyetlerini bizzat yürütmesine izin verilebilmektedir. Bu tür tedbirler, ekip liderinin talimatı üzerine gerçekleştirilir; ancak hem faaliyette bulunulan devletin hem de görevlendiren devletin yetkili makamlarının önceden onayı olmaksızın icra edilemez. Söz konusu onay, ekibin kuruluş anlaşmasında genel nitelikte öngörülebileceği gibi daha sonraki bir aşamada ve belirli hâl veya koşullarla sınırlı olarak da verilebilir. Bu durumda görevlendirilmiş üyeler, faaliyet gösterdikleri devletin hukukuna ve

⁵⁴ Geleneksel adli yardımlaşmada (MLA), talep eden devletin usul kurallarına uyulması gerekirken (Article 4/1), JIT'lerde lex loci (operasyonun yapıldığı yerin hukuku) esastır. Ortak soruşturmalarda lex loci'nin kabulü, klasik forum regit actum yaklaşımını büyük ölçüde bertaraf eder; çok sayıda ayrı adli yardımlaşma talebi ve farklı usulleri senkronize etmek yerine, tek bir ortak çerçeve ve tek bir yer hukuku üzerinden soruşturma yürütülür. Bu hem hız sağlar hem de delillerin hukuka uygunluğu ve sonradan kullanılabilirliği açısından öngörülebilirlik yaratır.

⁵⁵ Rebecchi (n 44) 99.

⁵⁶ Rebecchi (n 44) 99.

⁵⁷ Ökmen (n 12) 124.

bu hukukun kendilerine tanıdığı yetki sınırlarına bağlıdır; dolayısıyla bazı devletlerde daha geniş kapsamlı soruşturma tedbirlerini icra edebilir veya bunlara katılabilirken, diğerlerinde yetkileri daha sınırlı kalacaktır. Bu nedenle, görevlendirilmiş üyelerin rol ve sorumluluklarının kuruluş anlaşmasında önceden açık ve ayrıntılı biçimde tanımlanması isabetlidir⁵⁸.

Ortak soruşturma kapsamında, katılımcı devletlerden birinde bir soruşturma tedbirinin alınması gerektiğinde, o devlete mensup geçici görevlendirilen üyeler, söz konusu tedbirin ulusal bir soruşturma kapsamında talep edilmesi hâlinde uygulanacak şartlarla kendi yetkili makamlarından bu işlemi talep edebilirler⁵⁹. Bu düzenlemenin amacı, soruşturma tedbiri arama emrinin icrası gibi cebrî yetki kullanımını gerektirse dahi, ayrıca bir adli yardımlaşma talebine (letter rogatory) ihtiyaç duyulmasını ortadan kaldırmaktır. Bu husus, ortak soruşturma ekipleri modelinin başlıca avantajlarından biridir⁶⁰.

Ortak soruşturma ekibi kapsamında üye devletlerden herhangi birinde gerektiğinde her türlü soruşturma faaliyetinin yapılması talep edilebilecektir. Ancak gizli soruşturmacı görevlendirme, teknik araçlarla izleme, iletişimin tespiti gibi gizli soruşturma yöntemlerinin koşulları ve kapsamı her bir ülkeye göre değişebilmekte ise de bireyin özgürlüğüne ağır müdahale oluşturması nedeniyle ancak belirli ağırlık ve türdeki suçların aydınlatılması amacıyla bu tür yöntemlere başvurulmaktadır⁶¹. Bir uygulama örneğinde göçmen kaçakçılığını soruşturan bir ekip bünyesinde, ekibe taraf devletlerden birine mensup gizli görevli, göçmen kaçakçılığı operasyonunun organizatörü ile başarılı bir şekilde temas kurmuştur. Bu görevli daha sonra, yasa dışı göçmenleri taşıyan bir şoför kılığında operasyona dahil olabilecek, ortak soruşturma ekibine taraf diğer devlete mensup bir görevlinin sürece katılımını kolaylaştırmıştır. Bu iki görevli arasındaki koordinasyon son derece etkili olmuş; kaçakçılık faaliyetlerinin kesintisiz şekilde takibine imkan sağlamıştır⁶².

⁵⁸ Nidel (n 13) 163.

⁵⁹ Nidel (n 13) 163.

⁶⁰ Tamás Jávorszki, 'Setting up and Operating Joint Investigation Teams' (2013) 8 *European Police Science and Research Bulletin* 37, 39.

⁶¹ Durmuş Tezcan, Mustafa Ruhan Erdem ve Rifat Murat Önok, *Uluslararası Ceza Hukuku* (7. Baskı, Seçkin Yayıncılık 2023) 200.

⁶² JITs Network (n 22) 18.

b. Bilgi Paylaşımı

Ortak soruşturma ekiplerinde bilgi paylaşımı, hem doğrudanlık hem de kullanım sınırları (speciality) bakımından klasik adli yardımlaşma araçlarından belirgin şekilde ayrılmaktadır.

CETS No.182 m.11 *“kendiliğinden bilgi paylaşımı”* hükmü uyarınca, taraf devletlerin yetkili makamları, kendi yürüttükleri soruşturma veya kovuşturmaları zedelememek kaydıyla, herhangi bir ön talep olmaksızın elde ettikleri bilgileri diğer taraf devletlerin yetkili makamlarına iletebilir. Bu paylaşım, özellikle bilginin alıcı devletin bir soruşturma veya kovuşturma başlatmasına/yürütmesine katkı sağlayacağı ya da Sözleşme ve Protokoller çerçevesinde bir adli yardım talebine zemin oluşturacağı durumlarda gerçekleştirilmektedir. Bununla birlikte bilgiyi sağlayan devlet, kendi ulusal hukukuna dayanarak iletilen bilginin kullanımına ilişkin koşullar öngörebilir ve alıcı devlet bu koşullara uymakla yükümlüdür; ancak taraflar, Avrupa Konseyi Genel Sekreterine yapacakları bildirimle bu koşullarla bağlı olmama hakkını saklı tuttuklarını beyan edebilmektedir. Bu durumda ise ilgili devletin bilginin niteliği hakkında önceden bilgilendirilmesi ve iletimi kabul etmesi gerekir.

Ortak soruşturma ekibi kapsamında paylaşılan ve başka yoldan elde edilmesi mümkün olmayan bilgilerin kullanımı, kural olarak ekibin kurulma amacıyla sınırlıdır. Taraflar örneğin, ortak soruşturma ekibi kurucu anlaşmasında, bu bilginin daha geniş kullanımına (diğer suçlar bakımından soruşturma/kovuşturma ya da kamu güvenliğine yönelik acil ve ciddi tehditlerin önlenmesi gibi) izin veren hükümler öngörebilir⁶³. 2000 AB Karşılıklı Adli Yardım Sözleşmesi m.13 de, ortak soruşturma ekibi kapsamında hukuka uygun şekilde elde edilen bilgilerin esasen ekibin amaçları için kullanılacağını, ancak ilgili devletin rızasıyla başka soruşturmalarda veya kamu güvenliğine yönelik acil ve ciddi bir tehdidin önlenmesi amacıyla da değerlendirilebileceğini düzenleyerek, amaçla sınırlılık ilkesini esas almakta ve ölçülü bir esneklik tanımaktadır. Bu çerçevede m.13, ortak soruşturma ekiplerini, hem delil paylaşımı ve ortak delil toplama bakımından işlevsel kılan hem de egemenlik, hukuki güvenlik ve insan hakları endişelerini dengelemeye çalışan çok katmanlı bir uluslararası ceza hukuku normu olarak değerlendirmeye elverişlidir.

Görevlendirilen üyeler görevlendirildikleri devlette mevcut olan bilgileri ekiple paylaşma hakkına da sahiptir. Gerektiğinde kendi ulusal hukukuna ve

⁶³ JITs Network, *Joint Investigation Teams: Practical Guide* (n 5) 10.

yetki sınırlarına uygun olmak kaydıyla kendi devletinde mevcut olan bilgileri, ekip tarafından yürütülen ceza soruşturması için ortak soruşturma ekibine sağlayabilecektir (CETS No.182 m.20/9). Uygulamada bilgi paylaşımı için gayri resmi iletişim kanalları çoğunlukla kullanılsa da veri koruma ve güvenlik açısından, Güvenli Bilgi Değişim Ağı Uygulaması (SIENA) ve Eurojust tarafından ortak soruşturma ekipleri finansman programı çerçevesinde sunulan özel ekipmanlar ve güvenli e-posta hizmetleri alternatif olarak önerilmektedir⁶⁴.

Ortak soruşturma ekibi kurulmadan önce toplanan bilgi ve deliller nasıl paylaşılacağına da açığa kavuşturulması gerekmektedir. Örneğin, taraf devletlerden birisi daha önce klasik adli yardımlaşma araçlarıyla birtakım deliller elde etmiştir. Etkinlik sağlamak amacıyla ortak soruşturma ekibi ortakları, bu delillerin doğrudan ekibin kurucu anlaşması çerçevesinde paylaşılacağını başlangıçta anlaşmada açıkça belirtmeleri tavsiye edilmektedir⁶⁵.

CETS No.182 m.20/10'a göre, ortak soruşturma ekibi kapsamında, ekip üyesi veya görevlendirilmiş üye tarafından hukuka uygun biçimde elde edilen ve normalde taraf devletlerin yetkili makamları için başka türlü erişilebilir olmayan bilgiler şu amaçlarla kullanılabilir:

“a. ekibin kurulma amaçları doğrultusunda;

b. bilginin elde edildiği Tarafın önceden rızası alınmak kaydıyla, diğer suçların tespiti, soruşturulması ve kovuşturulması amacıyla. Bu rıza, ancak söz konusu kullanımın ilgili Taraftaki ceza soruşturmalarını tehlikeye atacağı durumlarda veya ilgili Tarafın adli yardımlaşmayı reddedebileceği hallerde esirgenebilir;

c. eğer akabinde bir ceza soruşturması açılırsa, b bendindeki hükümler saklı kalmak kaydıyla, kamu güvenliğine yönelik acil ve ciddi bir tehdidin önlenmesi amacıyla;

d. ekibi kuran Taraflar arasında kararlaştırılan ölçüde diğer amaçlar doğrultusunda”.

⁶⁴ JITS Network (n 6) 30; Uygulamacılar, büyük dosyaların iletiminde SIENA ve e-posta kullanımında zorluklar yaşandığını belirtmiş; bu durum, büyük boyutlu belgelerin işlenmesi için güvenli bir alternatif olarak Europol'ün LFE sunucusunun kullanılmasına yol açmıştır. Özellikle büyük dosyaların güvenli transferi için yüz yüze görüşmeler kritik önemini korumuş; veriler genellikle USB sürücüler, sabit diskler veya DVD'ler aracılığıyla, özellikle yüksek güvenlikli vakalarda veya dijital sistemlerin çok büyük veri miktarlarını kaldıramadığı durumlarda paylaşılmıştır. Bkz. JITS Network (n 22) 12.

⁶⁵ JITS Network (n 6) 31.

Maddede görüldüğü üzere ortak soruşturma ekibi faaliyeti sırasında elde edilen bilgilerin doğrudan paylaşımını sınırlıdır. Bilgiyi sağlayan devlet, bilginin ekibin amacı dışında kalan suçların tespiti, soruşturulması ve kovuşturulması için kullanılmasının, yani ulusal soruşturmalarını tehlikeye sokabilecek başka amaçlar için kullanılmasının istenmesi hâlinde rızasını geri çekebilir. Nitekim devletler, hangi tür bilgilerin açıklamaya tabi olacağı, açıklamanın yargılamanın hangi aşamasında yapılacağı ve hangi koşullarda gerçekleşeceği konusunda ulusal hukukta sınırlamalar öngörmüş olabilir⁶⁶.

3. Görevlendirilmiş Üyelerin Hukuki ve Cezai Sorumluluğu

CETS 182 m.21'e göre, *"... ilgili Taraflar aksini kararlaştırmadıkça, faaliyet yürütülen Taraf dışındaki bir Tarafın görevlileri, kendilerine karşı veya kendileri tarafından işlenen suçlar bakımından, faaliyetin yürütüldüğü Tarafın görevlileri olarak kabul edilir."* Dolayısıyla Türkiye sınırları içerisinde gerçekleştirilen bir operasyonda gönderilmiş üye sıfatıyla katılan yabancı ülke yetkilileri, fail ve mağdur olduğu suçlar bakımından Türk kamu görevlilerine uygulanan hükümlere tabi olacaklardır⁶⁷.

Ortak soruşturma ekibi görevlilerinin hukuki sorumluluğu bakımından ise CETS 182 m.22, ortak soruşturma ekibi faaliyeti çerçevesinde bir Tarafın görevlilerinin başka bir Tarafın ülkesinde faaliyette bulunmaları hâlinde, birinci Tarafın, yürüttükleri faaliyet sırasında sebep oldukları her türlü zarardan, faaliyette bulunulan Tarafın hukukuna göre sorumlu olacağını öngörmektedir. Zararın meydana geldiği ülke olan Taraf, bu zararı, kendi görevlilerinin sebep olduğu zararlara uygulanabilir şartlar altında tazmin eder. Diğer bir ifadeyle, mağdurlar tazminat talebini zararın meydana geldiği Tarafa yöneltir.

Görevlileri, başka bir Tarafın ülkesinde herhangi bir kimseye zarar veren Taraf, mağdurlara veya onlar adına hak sahibi olanlara ödeme yapan diğer Tarafın yaptığı tüm ödemeleri tam olarak geri öder (CETS 182 m.22/3). Üçüncü kişilere karşı sahip olduğu hakların kullanılmasına hâlel gelmemek ve üçüncü fıkra saklı kalmak kaydıyla, her Taraf, birinci fıkra öngörülen durumda uğradığı zararlar için diğer bir Taraftan tazminat talebinde bulunmaktan kaçınır (CETS 182 m.22/4). Tarafların, aralarında aksi yönde düzenleme öngörmeleri ise mümkündür.

⁶⁶ Rebecchi (n 44) 101.

⁶⁷ Ökmen (n 12) 129.

D. Diğer Katılımcılar

Bir ortak soruşturma ekibine, üye ve görevlendirilmiş üyeler dışında, üçüncü ülkelerden veya Eurojust, Europol ve OLAF gibi AB kuruluşlarından gelen ve “visiting member”/observer statüsünde bulunan katılımcıların dâhil edilmesi de mümkündür⁶⁸.

Eurojust (European Union Agency for Criminal Justice Cooperation)⁶⁹ ve Europol’ün (European Union Agency for Law Enforcement Cooperation)⁷⁰ bir ortak soruşturma ekibine katılımı isteğe bağlıdır ve bu konuda takdir yetkisi ulusal makamlara aittir. Eurojust finansmanından yararlanılmak istenmesi hâlinde ise, ilgili üye devletlerin Eurojust ulusal üyelerinin ekibe katılmak üzere davet edilmiş olması şarttır; zira soruşturma ve kovuşturmaların uygun şekilde koordine edilmesi Eurojust’un temel misyonunu oluşturmaktadır⁷¹.

Eurojust, üye devletlerin yetkili makamları tarafından yürütülen soruşturma ve kovuşturmalara hukuki ve operasyonel destek sunar⁷², adli iş birliği araçlarının kullanımını kolaylaştırır ve ortak soruşturma ekiplerinin sınır ötesi faaliyetlerine mali destek sağlar⁷³. Europol ise bu ekiplere; bağlantılı dosya ve soruş-

⁶⁸ Kapplinghaus (n 46) 116.

⁶⁹ Eurojust, Avrupa Birliği’nin cezai konularda adli iş birliği birimidir. Yetki alanı, Europol’ün görev alanına benzer şekilde siber suçlar, insan ticareti ve terörizm başta olmak üzere temel sınır aşan suç türlerini kapsamaktadır. Diğer suç türleri bakımından da Eurojust, bir Üye Devletin talebi üzerine, soruşturma ve kovuşturmalara destek sağlayabilmektedir. Bkz. Eurojust, “What we do”, <<https://www.eurojust.europa.eu/about-us/what-we-do>>, Date of Access 20 December 2025.

⁷⁰ Europol, Ortak Soruşturma Ekiplerini (JIT) şu şekillerde destekler: Bütüncül tabloyu ortaya koyarak; bağlantılı dosya ve soruşturmalar arasındaki ilişkileri tespit eder; JIT üyeleriyle doğrudan irtibat kurarak; Europol bünyesinde bulunan bilgileri JIT üyelerinin kullanımına sunarak; Analitik ve lojistik destek ile teknik ve adli uzmanlık sağlayarak; Bilgilerin güvenli şekilde aktarılmasını destekleyerek. Bkz. Europol, “Joint investigation teams”, <<https://www.europol.europa.eu/partners-collaboration/joint-investigation-teams>>, Date of Access 10 January 2026.

⁷¹ JITs Network (n 6) 27.

⁷² JITs Network (n 6) 20.

⁷³ Ulaşım ve konaklama giderleri (operasyonel toplantılar, kendi devleti dışında yürütülen soruşturma tedbirlerine katılım), Tercüme ve çeviri giderleri, Delillerin ve/veya el konulan eşyaların taşınmasına ilişkin giderler. Eurojust ayrıca JIT’lere, güvenli bağlantıya sahip dizüstü bilgisayarlar, güvenli cep telefonları (iletişim giderleri dâhil), taşınabilir tarayıcılar ve yazıcılar da sağlamaktadır. Sağlanan fon hakkında ayrıntılı bilgileri için bkz. Eurojust and Europol, “Funding schemes - Issue 5 (October 2024)”, <<https://www.eurojust.europa.eu/sites/default/files/assets/files/europol-eurojust-funding-schemes-issue-5-october-2024.pdf>>, Date of Access 28 December 2025.

turmalar arasındaki ilişkileri tespit ederek genel tabloyu ortaya koyma, ekip üyeleriyle doğrudan irtibat, veri tabanındaki bilgilerin paylaşımı, analitik ve lojistik destek ile teknik/adli uzmanlık sağlama ve bilgilerin güvenli aktarımını temin etme yoluyla katkıda bulunur⁷⁴. Ortak soruşturma ekibine taraf devletler dışından katılan bu kişiler karar alma yetkisine sahip olmayıp, gözlemci statüsünde hareket ederler.

Eurojust ve Europol desteği, ortak soruşturma ekiplerini yalnızca “birden fazla devletin birlikte çalıştığı” gevşek bir ortaklıktan çıkarıp, kurumsal olarak entegre, operasyonel açıdan birleşik ve hukuken senkronize edilmiş bir sınır aşan soruşturma modeli hâline getirir. Bu sayede soruşturma, paralel ulusal dosyalar şeklinde değil, tek bir transnasyonal soruşturma mantığıyla yürütülür; EncroChat vakasında olduğu gibi, farklı ülkelerden elde edilen milyonlarca verinin tek bir analitik merkezde işlenebilmesi ve eşzamanlı operasyonlara dönüştürülebilmesi mümkün olur⁷⁵. Uygulamada ortak soruşturma ekiplerine en sık katılan kurumlar Eurojust ve Europol olmakla birlikte, potansiyel katılımcı havuzu zamanla genişlemiş; European Anti-Fraud Office (OLAF) ve son dönemde

⁷⁴ Europol, “Joint Investigation Teams - JITS”, <<https://www.europol.europa.eu/partners-collaboration/joint-investigation-teams>>, Date of Access 10 January 2026.

⁷⁵ Ortak soruşturma ekiplerinin pratikteki işlevselliğini gösteren en çarpıcı örneklerden biri, organize suç grupları tarafından yaygın biçimde kullanılan şifreli iletişim sistemi EncroChat’ın çökertilmesine ilişkin soruşturmadır. Fransa ve Hollanda tarafından 2020 yılında kurulan ve Eurojust ile Europol tarafından desteklenen JIT kapsamında yürütülen koordineli soruşturma faaliyetleri sonucunda, yalnızca ulusal soruşturmalarda elde edilmesi mümkün olmayan ölçekte delil toplanabilmiş; Europol bünyesindeki geniş ve özel bir uzman ekip, JIT ortaklarından alınan 115 milyondan fazla mesajı ve veriyi analiz etmiştir. Europol, bu verileri kendi bilgi sistemlerinde mevcut bilgilerle çapraz kontrol etmiş, analiz etmiş ve dünya genelindeki ülkelere yaklaşık 700 operasyonel istihbarat paketi sunmuştur ve bu veriler, talep üzerine çok sayıda AB üyesi devlet ile üçüncü ülke makamlarıyla paylaşılmıştır. Bu süreç, JIT mekanizmasının paralel ulusal soruşturmalarda arasındaki bilgi akışını hızlandırma, delillerin eşzamanlı ve doğrudan kullanılabilirliğini sağlama ve özellikle organize suçun yapısal ve sınır aşan boyutlarını ortaya çıkarma bakımından klasik karşılıklı adli yardım usullerine kıyasla daha etkin bir araç olduğunu ortaya koymuştur. Tüm ilgili makamların sağladığı kümülatif verilere göre, şifrelemenin kolluk tarafından kırılmasından üç yıl sonra ulaşılan sonuçlara göre; 6.558 şüpheli tutuklandı, 154,1 milyon Avro tutarında malvarlığı veya banka hesapları donduruldu, 30,5 milyon adet sentetik uyuşturucu, 103,5 ton kokain, 163,4 ton kenevir, 3,3 ton eroin, 923 silah, ayrıca 21.750 mermi ve 68 patlayıcı ele geçirildi, 739,7 milyon Avro nakit paraya, 971 araca, 271 gayrimenkule, 83 tekne ve 40 uçağa el konulmuştur. Bkz. Europol, “Dismantling encrypted criminal EncroChat communications leads to over 6 500 arrests and close to EUR 900 million seized”, <<https://www.europol.europa.eu/media-press/newsroom/news/dismantling-encrypted-criminal-encrochat-communications-leads-to-over-6-500-arrests-and-close-to-eur-900-million-seized>>, Date of Access 10 January 2026.

Uluslararası Ceza Mahkemesi Savcılık Ofisi (ICC-OTP) de ortak soruşturma ekibi gözlemci olarak dâhil edilen aktörler arasına girmiştir⁷⁶.

E. Ulusal Uzmanlar

AB Konseyi bünyesinde 7-8 Temmuz 2005 tarihlerinde yapılan görüşmelerde, ortak soruşturma ekiplerinin daha etkin kullanılabilmesi için üye devletler arasında ortak soruşturma ekibi deneyiminin sistematik biçimde paylaşılması gerektiği kabul edilmiş ve Lahey Programı doğrultusunda her üye devlette “ortak soruşturma ekibi ulusal uzmanları” belirlenmesi öngörülmüştür. Bu uzmanların temel görevi, ortak soruşturma ekiplerinin kurulmasına ilişkin ulusal hukuki çerçeve hakkında bilgi sağlamak, yetkili makamlar arasında iletişimi kolaylaştırmak, iyi uygulama örnekleri ile karşılaşılan sorunların paylaşılmasına katkıda bulunmak ve ortak soruşturma ekiplerine ilişkin mevzuat, yetkili kurumlar ve pratikler hakkında danışmanlık sunmaktır. Ulusal uzman sistemi, yeni ve ağır bir bürokratik yapı yaratmaksızın, Eurojust, Europol ve Avrupa Yargı Ağı (EJN) gibi mevcut kurumlarla koordinasyon içinde çalışan esnek bir iş birliği mekanizması olarak tasarlanmıştır; bu yönüyle ortak soruşturma ekibi kurulması ve işletilmesi sürecinde bilgi paylaşımını ve uygulama birliğini güçlendiren tamamlayıcı bir koordinasyon aracıdır. Söz konusu uzmanların mutlaka operasyonel ortak soruşturma ekibi deneyimine sahip olmaları veya ekiplerin fiili faaliyetlerine katılmaları zorunlu olmayıp, esas rolleri ulusal ve ulus-üstü düzeyde bir “bilgi ve irtibat noktası” işlevi görmektir⁷⁷.

IV. Uygulamada Karşılaşılan Sorunlar

A. Delillerin Hukuki Geçerliliği Sorunu

Ortak soruşturma ekiplerinin en önemli avantajlarından biri, ekibe katılan devletler arasında gayri resmi bilgi paylaşımına imkân tanınmasıdır. Bu düzenleme günümüzde ceza işlerinde adli yardımlaşmada bilgi paylaşımının ciddi gecikmelere yol açması sebebiyle kabul edilmiştir. Söz konusu gecikmeler, örneğin bilgi talep eden makamın talep edilen ülkenin kurumsal yapısını ve işleyişini tanınamasından ya da paylaşılan bilginin yargılamada kullanılabilmesi için farklı makamların resmî onayının gerekmesinden kaynaklanmaktadır. Ancak, ortak soruşturma ekibine ilişkin hukuki çerçeve doğrudan bilgi paylaşımına izin

⁷⁶ Nidel (n 13) 161.

⁷⁷ Council of the European Union, ‘Joint Investigation Teams - Proposal for designation of national experts’ Council Doc 11037/05 (Brussels, 8 July 2005).

veriyor olsa da uygulamada incelenen ortak soruşturma ekibi projeleri bunun, bu alandaki tüm sorunları çözmediğini göstermektedir⁷⁸.

Ortak soruşturma ekibi çerçevesinde yürütülen soruşturmalarda birden fazla ülkenin görevlileri yer aldığından, yalnızca bunların işlemlerine uygulanacak hukuk kuralları değil, aynı zamanda usulî aykırılıkların telafisi veya düzeltilmesine ilişkin kurallar hakkında da sorunlar ortaya çıkmaktadır.

Bir ortak soruşturma ekibi üyeleri tarafından ekip çalışmaları sırasında ve ilgili üye devletlerin yetkili makamlarınca hukuka uygun olarak elde edilen bilgiler ekibin kurulma amacına hizmet etmek üzere kullanılabilir. Ancak bu noktada delilin doğrudan kabul edilebilirliği sorunu gündeme gelmektedir. Zira ekip faaliyet gösterdiği üye devletin hukukuna uygun hareket etmek zorunda olduğundan, bir bilginin hukuka uygun elde edilmiş sayılabilmesi, delil toplama sürecinin soruşturma işleminin yapıldığı bu devletin usul kurallarına uygun yürütülmüş olmasına bağlıdır. Buna karşılık, ortak soruşturma ekibine üye devletlerin delil toplama ve delilin kabul edilebilirliğine ilişkin kuralları ciddi farklılıklar gösterebilmektedir.

Ulusal mevzuat arasındaki farklar (Ör, dinleme kararının yenileme süreleri) soruşturma tedbirlerini koordine etmeyi zorlaştırabilmektedir. Usul kurallarındaki farklılıklar, sadece delilin toplama biçimini değil, devamlılığını da etkileyebilmektedir. Ör, bir ülkede dört haftada bir, diğerinde üç ayda bir yenileme zorunluluğu olması gibi. Yine, bir devletin ortak eylem için yakalama, tutuklama kararlarının varlığını şart koşması hallerinde hakimlerin dosyayı inceleyip karar vermesi çok uzun sürebilmekte ve bu esnada ortak soruşturma ekibi ortakları, şüphelileri kaybetmemek için dinleme ve fiziki takip gibi tedbirleri uzatmak zorunda kalabilmekte; bu da maliyetleri (telefon dinleme, tercüme), personel yükünü ve soruşturmanın sızma riskini artırabilmektedir⁷⁹. Örneğin, telekomünikasyon yoluyla yapılan iletişimin dinlenmesi sonucu elde edilen verilerin delil olarak kullanımı, bazı devletlerde soruşturma veya sorgu hâkiminin izniyle mümkün iken (Macaristan'da savcının soruşturma hâkiminden izin istemesi gibi), Birleşik Krallık'ta klasik "intercept" materyalinin ceza yargılamasında kural olarak kabul edilemez sayılması bunun uç bir örneğidir⁸⁰. Bu örnek gösteriyor

⁷⁸ Rijken (n 10) 112.

⁷⁹ JITS Network (n 22) 16.

⁸⁰ Jávorszki (n 60) 39; EncroChat sistemi, Android tabanlı cihazlarda çalışan bir yazılım kullanmakta olup, kullanıcıların kendilerine özgü bir tanımlayıcı aracılığıyla diğer EncroChat kullanıcılarıyla doğrudan şifreli iletişim kurmalarına imkân sağlamaktaydı. Bu özellik sayesinde Europol'e göre,

ki, dinleme yoluyla elde edilen verinin ortak soruşturma ekibi içinde dolaşımı ile delil olarak mahkemeye sunulması iki ayrı mesele olup, ortak soruşturma ekibi anlaşmalarında delil elde etme ve saklama usullerine ilişkin ayrıntılı hükümler öngörülmediği takdirde, delilin hukuka uygunluğu hem usul ihlali iddialarına hem de kabul edilebilirlik tartışmalarına açık hâle gelmektedir⁸¹.

Uygulamada yaşanan bir örnekte bir AB üye devleti ile bir AB dışı ülke arasındaki ulusal mevzuat farklılıklarından kaynaklanan ciddi bir yasal zorluk yaşanmıştır. AB üyesi devlette, konut veya bilgisayar aramaları gibi çeşitli adli faaliyetler bakımından kapsamlı bir belge düzenleme yükümlülüğü bulunmaktadır. Buna karşın AB dışı ülke, yürütülen faaliyetlerin sonuçlarını herhangi bir yasal dayanak veya usul adımlarını detaylandıran destekleyici belge sunmadan iletmiştir. Bu durum, AB üye devletindeki her adli işlemin (arama vb.) yasal dayanağını, katılımcılarını ve bulgularını içeren bir tutanak ile belgelenmesi zorunluluğuyla çatışmıştır. Sorun, AB dışı ülke ortaklarının bu belgeleri sonradan (post factum) hazırlamasıyla çözülmüş ve böylece delillerin mahkemede kabul edilebilirliği sağlanmıştır⁸².

CETS No. 182 de özellikle m. 11 ve m. 20 çerçevesinde, talep edilmeksizin bilgi iletimini ve ortak soruşturma ekiplerini düzenlerken “bilgiyi” merkeze al-

2020 yılının başlarında EncroChat, kullanıcılarının çok büyük bir kısmının suç faaliyetleriyle bağlantılı olduğu tahmin edilen, en büyük şifreli dijital iletişim sağlayıcılarından biri haline gelmiştir. Bu sebeple Europol koordinasyonunda ve Fransız ile Hollandalı araştırmacıların katılımıyla bir ortak soruşturma ekibi oluşturulmuş ve bu ekip 1 Nisan 2020 ile 13 Haziran 2020 tarihleri arasında EncroChat sisteminden veri toplamıştır. EncroChat sunucuları Fransa’da bulunmaktaydı ve yürütülen operasyon kapsamında Fransız kolluk kuvvetleri, görünüşte yazılım güncellemesi gibi gösterilen bir yöntemle dünya genelindeki tüm EncroChat cihazlarına bir yazılım yerleştirme (implant) yöntemini uygulamıştır. Bu yazılım, cihaz üzerinde bulunan tüm verilerin Fransız polisi tarafından elde edilmesini sağlamıştır. EncroChat tarafından ileri sürülen hukuka aykırılık iddialarına rağmen, incelenen davada cihazlardan veri elde edilmesine ilişkin tüm gerekli hukuki araçların mevcut olduğu ve söz konusu işlemin Fransız hukuku bakımından hukuka uygun olduğu kabul edilmiştir. Kendileriyle paylaşılan bu veriler doğrultusunda Birleşik Krallık Ulusal Suç Ajansı (National Crime Agency - NCA), çok sayıda organize suç örgütünü ve ciddi suç faaliyetlerini kapsayan geniş kapsamlı bir soruşturma olan “Operation Venetic” adlı operasyonu başlatmıştır. Savcılık, yürütülen davada EncroChat verilerini delil olarak sunmak istemiştir. Birleşik Krallık’ta görülen davada sanıklar, EncroChat verilerinin iletişimin dinlenmesi yoluyla elde edildiğini ve bu nedenle delil olarak kabul edilemeyeceğini ileri sürmüşlerdir. Ancak mahkeme, söz konusu verilerin iletişim aktarımı sırasında değil, cihazlarda depolanmış haldeyken elde edildiğini tespit etmiş ve bu nedenle verilerin delil olarak kullanılabileceğine karar vermiştir. Bkz. Cerian Griffiths and Adam Jackson, ‘Intercepted Communications as Evidence: The Admissibility of Material Obtained from the Encrypted Messaging Service EncroChat’ (2022) 86 (4) The Journal of Criminal Law 271, 271-272.

⁸¹ Jávorszki (n 60) 39.

⁸² JITS Network (n 22) 17.

makta; bu bilgiye delil niteliği kazandırılması ve yargılamada kullanılma koşullarının belirlenmesini yine ulusal usul kurallarının ve varsa ortak soruşturma ekibi anlaşması hükümlerinin tasarrufuna bırakmaktadır. Örneğin, bir ortak soruşturma ekibi bünyesindeki Hollandalı görevli, Britanyalı meslektaşından Birleşik Krallık'taki telefon dinleme kayıtlarını talep edebilir. Ancak bu bilgilerinin yargılamada kullanılabilirliği ilgili iki devletin iç hukukuna bağlıdır⁸³.

Alman hukukunda yabancı devletin kovuşturma makamlarının Alman ceza muhakemesi hukukunu uygulamasını bekleyemeyecekleri, ilgili devletin bu devleti kendi hukukuna uygun bir şekilde elde etmiş olmasının (locus regit actum) delilin değerlendirilmesi için yeterli olduğu kabul edilmektedir. Ancak yabancı devlette elde edilen delilin hukuk devleti gereklerine uygun olması ve kamu düzenine (ordre public) aykırılık teşkil etmemesi gerektiği ifade edilmektedir⁸⁴. Buna karşın öğretide bu konuda "forum regit actum" ilkesinin uygulanması gerektiğini ileri süren yazarlar da bulunmaktadır⁸⁵.

Hollanda ceza muhakemesinde temel kural, yurt dışında yürütülen bir soruşturmada işlenen usulî aykırılıkların, Hollanda'daki ceza yargılamasında herhangi bir etkisinin olmamasıdır. Bunun sebebi, bir aykırılığın davanın sonucuna sadece temel soruşturmada işlendiği takdirde etki edebilmesidir. Uluslararası ilişkilerde güven ilkesi geçerli olduğundan, Yüksek Mahkeme, yabancı kolluk makamlarınca gerçekleştirilen soruşturma işlemlerinin temel soruşturma kapsamında değerlendirilmediği kanaatindedir. Bununla birlikte, bu kurala iki istisna vardır. Birincisi, aykırılığın Hollanda Savcılık Teşkilatı'nın yönlendirmesiyle işlenmiş olmasıdır. İkincisi ise, aykırılığın, savunmanın temel haklarını ihlal etmesidir. Bu yaklaşım, ortak soruşturma ekibi rehberinde de yansımaları bulur; savcılık teşkilatı, Hollanda merkezli bir ortak soruşturma ekibini yürüten savcılara, yurt dışında elde edilen delillerin, 'Hollanda ceza muhakemesini temelden ihlal edecek' bir şekilde toplanmışsa dosyaya hiç girmemesini temin etmeleri talimatını vermektedir. Buna örnek olarak, ceza muhakemesinde yasaklanmış olan ve soruşturmaların bütünlüğünü ciddi biçimde tehlikeye attığı düşünülen sivil şahıslarla gizli soruşturmacı görevlendirilmesi yönteminin kullanılması gösterilebilir⁸⁶.

⁸³ Rebecchi (n 44) 101.

⁸⁴ Tezcan, Erdem ve Önok (n 61) 205.

⁸⁵ Tezcan, Erdem ve Önok (n 61) 205.

⁸⁶ Hollanda ve Birleşik Krallık arasında kurulan bir ortak soruşturma ekibinin elde ettiği delillere ilişkin olarak Rotterdam İlk Derece Mahkemesi, "İngiliz yargı makamlarının işlemleri mahkemece denetlenmeyecektir" sonucuna varmıştır. Bkz. Rijken (n 10) 110-111.

Türk hukukunda 6706 sayılı Kanun'da veya CMK'da ortak soruşturma ekiplerinin faaliyetleri kapsamında elde edilen delillerin kullanılabilirliği, değerlendirilmesi ve hukuka aykırılık denetimi konusunda özel bir düzenleme içermektedir. Bu nedenle sorun, genel ceza muhakemesi hükümleri çerçevesinde çözülmek durumundadır. Bu bağlamda özellikle CMK m.206/2-a'da düzenlenen hukuka aykırı delillerin reddi ve CMK m.217'de yer alan hâkimin delilleri serbestçe takdir yetkisi ve hükmün ancak hukuka uygun şekilde elde edilmiş ve duruşmada tartışılmış delillere dayanabileceğine ilişkin ilkelerin göz önünde bulundurulması gerekmektedir. Kanaatimizce ortak soruşturma ekibi temelli soruşturmalarda delillerin toplanması ve kabul edilebilirliği konusunda ortaya çıkan ulusal usul farklılıklarından kaynaklanan çatışmaları azaltmak amacıyla, *lex loci*'ye uygun şekilde elde edilen deliller bakımından aksi ispatlanabilir bir hukuka uygunluk karinesinin benimsenmesi yerinde olacaktır. Buna göre, soruşturma tedbirlerinin icrası için gerekli izinlerin alındığı ve söz konusu tedbirlerin icra edildiği devletin usul hukukuna tam uygunluk içinde yerine getirildiği durumlarda, elde edilen delillerin diğer devlet mahkemeleri önünde hukuka uygun ve kabul edilebilir olduğu karine olarak kabul edilmelidir. Buna karşın temel haklara ilişkin somut ve ciddi bir aykırılığın ortaya koyulabildiği durumlarda bu karine çürütülebilmelidir. Bir diğer ifadeyle, delilin elde edilmesi sürecinde adil yargılanma hakkının özü ile bağdaşmayan ağır usul ihlallerinin bulunmaması gerekir. Özellikle işkence, insanlık dışı veya aşağılayıcı muamele yasağının ihlali suretiyle elde edilen deliller, savunma hakkını ortadan kaldıran uygulamalar veya haberleşmenin gizliliği ile özel hayatın korunmasına ilişkin temel güvencelerin açık biçimde ihlal edildiği hâller bakımından söz konusu karinenin işletilmesi mümkün değildir. Eğer ortak soruşturma ekibi vasıtasıyla elde edilen delil, Türk hukukunun "hukuk devleti" ilkesi gereği kabul edemeyeceği bir yöntemle elde edilmiş ise yabancı hukuka uygun olsa bile Türk mahkemesi bu delili *ordre public* mülahazasıyla reddetmelidir. Dolayısıyla bahse konu karine, ne koşulsuz bir "karşılıklı güven" varsayımı yaratmakta ne de diğer devletin yargısal denetimi dışlamaktadır; aksine usul rejimleri arasındaki boşluğu dolduran bir kanunlar ihtilafı aracı olarak işlev görerek, sınır aşan yargılamalarda hukuki güvenliği artırmayı, istisnai durumlarda ise delilin dışlanmasına imkân tanımayı amaçlamaktadır.

Kanaatimizce 6706 sayılı Kanun m.7/1/ç'de, "*Adli yardımlaşma talebi kapsamında ilgili devletin iç hukukuna uygun olarak yerine getirdiği işlemler, Türk hukuku bakımından da geçerli sayılır.*" hükmüyle işlemin yapıldığı yer hukukuna uygun olarak icra edilmiş olmasını yeterli kabul ederek, benzer yaklaşım be-

nimsenmiştir. Söz konusu düzenleme genel hüküm niteliğinde olup, tüm adli yardımlaşma türleri açısından geçerli olacaktır. Ayrıca soruşturma ve kovuşturmanın devralınmasını düzenleyen 6706 sayılı Kanun'un 25. maddesinde *"Talepte bulunan yabancı devlet mevzuatına göre yapılmış soruşturma veya kovuşturma işlemleri ve elde edilen deliller Türk hukuku bakımından geçerli sayılır."* denilerek deliller özelinde düzenleme yapılmıştır. Böylelikle kanun koyucu m.7'de kabul ettiği temel argüman ile uyumlu olarak yabancı devlet makamları tarafından usulüne uygun elde edilen bir delilin Türk hukuku açısından da hukuka uygun olacağını ve dolayısıyla hükme esas alınabileceğini kabul etmiştir. Her ne kadar bu düzenlemeler doğrudan ortak soruşturma ekiplerine ilişkin olmasa da kanun koyucunun yabancı devlet hukukuna uygun biçimde gerçekleştirilen işlemlerin ve elde edilen delillerin Türk hukukunda geçerliliğini esas alan yaklaşımını göstermesi bakımından önem taşımaktadır. Bu nedenle söz konusu hükümler, ortak soruşturma ekipleri kapsamında elde edilen deliller bakımından da yorumda yol gösterici nitelikte değerlendirilebilir.

İfade edilmelidir ki, ortak soruşturma ekibi bünyesinde, bir ülke dinleme kayıtlarını delil olarak kullanabiliyorken, diğer ülkenin kendi iç hukukundaki düzenleme nedeniyle aynı delili kullanamaması, operasyonun bütünlüğünü sarsabilecektir. Bu durum, ortak soruşturma ekiplerinin en büyük vaadi olan "delil paylaşımı" önündeki en sert engellerden biridir. Bu sebeple ortak soruşturma ekibi model anlaşması tarafların, delil elde edilmesi konusunda ekip liderine veya üyelerine danışmanlık görevi tevdi etmesini öngörmektedir. Bu durum, ortak soruşturma ekibine mensup bir devletin, delil alınırken uyulması gereken usuller ve dikkat edilmesi gereken hususlar, delilin mahkemede etkili biçimde kullanılabilmesi için hangi şartların sağlanması gerektiği ve hangi tür delillerin sonraki duruşmalarda kullanılabileceği konularında diğer üyelere rehberlik etmeye yetkili olduğu anlamına gelmektedir. Bu uygulama sayesinde, ekip bünyesinde delillerin hem etkin hem de hukuka uygun biçimde paylaşılması mümkün hâle gelmektedir⁸⁷. Dolayısıyla ortak soruşturma ekibi ortaklarının operasyon başlamadan önce birbirlerinin hukuk sistemlerindeki "delil kabul edilebilirlik asgari standartlarını" (örneğin yazılı tutanak şartı, dinleme süreleri) yazılı olarak paylaşması hayati önemdedir.

⁸⁷ Rebecchi (n 44) 102.

B. Kolluğun Silah Taşıma ve Kullanım Yetkisi

Ortak soruşturma ekipleri birden fazla ülkenin yetki alanından gelen soruşturmacılardan oluşmakta ve ceza soruşturmasını yürütmekle görevlendirilmiş tek birim karakterine haizdir. Ancak uygulamada karşılaşılan sorunlar ortak soruşturma ekibinin, tek mi yoksa paralel soruşturmaların koordinasyon aracı mı olduğu ikilemini doğurmaktadır. Bu durum ise özellikle ekibe katılan üyelerin farklı yetkilere sahip olmasına sebebiyet verebilmektedir.

Görevlendirilmiş üyelerin ve ekip liderinin yetkilerine ilişkin hükümler, üye devletlerin ulusal mevzuatında yeknesak biçimde ele alınmamıştır. Örneğin, Fransız mevzuatı, başka bir devlet tarafından görevlendirilen üyelerin, soruşturma faaliyetleri sırasında Fransa’da hangi soruşturma işlemlerini gerçekleştirebileceğini tek tek saymakta; Fransa’da görevlendirilmiş üyelerin silah taşımaya ise ancak anlaşmada öngörülmüşse izin vermektedir. İsveç’te ise görevlendirilmiş üyeler yabancı kamu görevlisi sayılır ve bu nedenle İsveç topraklarında kamu gücü kullanmaları yasaktır. Ekip liderinin yetkilendirmesi hâlinde, kamu gücü kullanımı içermeyen tedbirleri icra edebilirler. İsveç hukukuna göre, görevlendirilmiş üyelerin İsveç’te silah taşımaya veya silah getirmesine sadece İsveç Polis Teşkilatı tarafından izin verilebilmektedir⁸⁸.

Diğer üye devletten gelen ekip üyelerinin, ev sahibi devlette görev yaparken, hangi soruşturma yetkilerini kullanabileceklerinin yanı sıra silah taşıma ve kullanma yetkilerinin olup olmadığı ev sahibi devletin mevzuatına göre belirlenecektir. Ayrıca ortak soruşturma ekibi anlaşmasına bu konuda özel düzenlemelere yer verilebilecektir⁸⁹.

C. Egemenlik Alanı Sorunu

Devlet egemenliği problemi, ortak soruşturma ekibi iş birliği açısından özellikle önemlidir. Çünkü görevlendirilmiş üyelerin kendi ülkeleri dışındaki bir devlette soruşturma tedbirleri uygulama yetenekleri, yaptırım yetkilerinin yalnızca kendi toprakları içinde kullanılabileceği ilkesinden sapmaktadır. Bir ortak soruşturma ekibinin varlığı, bu egemenlik sınırlamasını meşrulaştırmaktadır, ancak hukuki bir dayanağa ihtiyaç duyulmaktadır. Bir ortak soruşturma ekibi kurulurken, yetkililer ortak soruşturma ekibi anlaşmasında hukuki dayanağını belirtmelidir. İlgili devletlerin ulusal yasalarına bağlı olarak, yasal dayanak ulus-

⁸⁸ Rebecchi (n 44) 101.

⁸⁹ JITS Network (n 6) 56.

lararası veya ikili bir anlaşmada, ulusal mevzuatta veya (nadiren) karşılıklılık ilkesinde bulunabilir⁹⁰.

2000 tarihli Avrupa Birliği Üye Devletleri Arasında Cezai Konularda Karşılıklı Yardım Sözleşmesinin 13. Maddesi uyarınca, ortak soruşturma ekiplerinin faaliyetleri, faaliyetin yürütüldüğü devletin hukukuna tâbidir ve ekip, bu devletin yetkili makamını temsil eden bir lider tarafından sevk ve idare edilir. Aynı kabul ÇIKAYAS 2. Ek Protokol'ün 20. maddesinde de yer almaktadır. Ortak soruşturma ekiplerinde lex loci ilkesinin uygulanması, forum regit actum yaklaşımından sapmakla birlikte, egemenlik ilkesini zedelemekten ziyade onu somutlaştıran bir işlev görmektedir. Ortak soruşturma ekibi hangi devletin ülkesinde faaliyette bulunuyorsa, soruşturma işlemlerinin o devletin usul hukukuna tabi olması, o devletin kendi toprakları üzerindeki münhasır yetkisini ve yargısal denetimini korur. Böylece diğer devletler, ortak soruşturma ekibi anlaşması çerçevesinde soruşturmaya katılsalar da, soruşturma tedbirlerinin hukuki çerçevesini belirleme yetkisi, egemenlik ilkesine uygun şekilde, ev sahibi devlette kalır; bu da hem yetki çatışmalarını hem de delillerin meşruiyeti konusunda ileride doğabilecek tartışmaları azaltır. Dolayısıyla ortak soruşturma ekipleri, klasik anlamda bir egemenlik devrini değil, fonksiyonel ve sınırlı bir egemenlik paylaşımını ifade etmektedir.

Öğretide bazı yazarlar, bir ortak soruşturma ekibinin etkin şekilde kurulabilmesi ve işletilebilmesi için ortak soruşturma standartlarının zorunlu bir koşul olduğunu vurgulamaktadır. Örneğin, Avrupa Konseyi Karşılıklı Adli Yardım Sözleşmesi ve ilgili ek protokoller ile AB düzeyindeki adli yardımlaşma metinleri, şüpheli, tanık ve bilirkişilerin sorgulanması, gizli soruşturmacı görevlendirilmesi ve telekomünikasyon yoluyla iletişimin dinlenmesi gibi bazı özel tedbirleri ayrıntılı olarak düzenlemektedir. Bununla birlikte bu alan, uluslararası ceza iş birliğinde “soruşturmanın hızlandırılması” ile “devlet egemenliğine saygı” arasında duyarlı bir denge kurulmasını gerektiren ve bu nedenle politika yapımını zorlaştıran başlıca tartışma konularından biridir. Ortak soruşturma ekipleri bakımından ortak bir hukuki çerçeve, daha öngörülebilir ve sorunsuz bir işleyiş zemini yaratma potansiyeli taşımakla birlikte, ceza muhakemesine ilişkin köklü hukuki ve kültürel geleneklerin uzlaştırılması, özellikle farklı delil rejimleri ve yargılama şekilleri nedeniyle önemli güçlükler barındırmaktadır⁹¹.

⁹⁰ Nidel (n 13) 158.

⁹¹ Bakker and Powderly (n 31) 4.

V. Ortak Soruşturma Ekibinin Sonlandırılması ve Raporlama

Bir ortak soruşturma ekibinin yaşam döngüsünün son aşaması sonlandırma aşamasıdır. Bu aşama çoğu zaman sürenin dolmasıyla sona ermektedir. Ortak soruşturma ekibinin süresi, ulaşılmak istenen sonuçla bağlantılıdır. Ekibe taraf olanlar, kurucu anlaşmanın içerisinde ekibin süresini ve başlangıçtaki sona erme tarihini belirlemektedir. Bununla birlikte, hedeflenen sonuca ulaşılması yönünde yeterli ilerleme kaydedilinceye kadar gerektiğinde ortak soruşturma ekibinin süresi uzatılabilmektedir. Süre bakımından hukuki bir üst sınır bulunmamakla birlikte, yukarıda değinilen düzenlemeler bu mekanizmanın geçici nitelikte bir araç olduğunu öngörmektedir. Bu nedenle ekibin süresinin süresiz biçimde yenilenmemesi gerekmektedir⁹². Tekrar bir uzatma söz konusu olmadığında ve bitiş tarihi geldiğinde ortak soruşturma ekibi otomatik olarak sona erecektir.

Daha önce ayrıntılı olarak açıklandığı üzere ortak soruşturma ekibi belirli bir amaç doğrultusunda kurulmaktadır. Bu sebeple belirlenen amaca ulaşılması halinde henüz anlaşmada belirtilen süre dolmamış olsa da erken sona erme mümkün olacaktır.

Ek olarak, ortak soruşturma ekibinin tarafların ortak kararıyla, konusuz kalmayla veya taraflar arasındaki uyuşmazlıklar çözülemediğinde başarıya ulaşmadan sona ermesi de mümkündür.

Kanaatimizce elde edilen delillerin hangi devletin dosyasına gireceği, asılların kimde kalacağı, hangi ülkelerin onaylı suret veya eşdeğer elektronik kopya kullanacağı gibi hususların önceden kurucu anlaşmada belirlenmesi gerekmektedir.

Ortak soruşturma ekibi nihai soruşturma raporu (JIT Final Investigation Report), soruşturmanın bulgularını, elde edilen delilleri, yürütülen işlemleri ve hukuki değerlendirmeleri sistematik biçimde ortaya koyan kapanış belgesidir. Ortak soruşturma ekibi çerçevesinde nihai soruşturma raporu hazırlanması, uluslararası düzenlemeler bakımından zorunlu olmayıp, uygulamada özellikle karmaşık ve çok taraflı soruşturmalarda başvuru bir iyi uygulama örneğidir.

⁹² Nidel (n 13) 167.

Sonuç

Ortak soruşturma ekipleri, sınır aşan suçlarla mücadelede klasik karşılıklı adli yardımlaşma mekanizmalarının yetersizliklerine bir cevap olarak ortaya çıkmış, çağdaş uluslararası ceza iş birliğinin en dikkat çekici araçlarından biri hâline gelmiştir. Ortak soruşturma ekipleri modeli, iki veya daha fazla devletin adli ve kolluk makamlarının, belirli bir suç ya da suçlar bakımından, belirli bir süre ve amaç çerçevesinde ortak soruşturma yürütmesini sağlayarak, bilgi ve delilin gecikmeksizin ve doğrudan paylaşılmasına imkân tanımakta; böylece hem soruşturmanın hızını hem de koordinasyon kapasitesini belirgin biçimde artırmaktadır. Bu yönüyle ortak soruşturma ekipleri yalnızca klasik adli yardımlaşma usullerini hızlandıran teknik bir araç değil, delil elde etme, kullanma ve paylaşma biçimlerini yeniden yapılandıran sui generis bir iş birliği modelidir.

Ortak soruşturma ekipleri mekanizmasının en önemli avantajı bilgi ve delillerin doğrudan paylaşımına imkân tanınması ve soruşturma faaliyetlerinin eş zamanlı ve koordineli şekilde yürütülmesini sağlamasıdır. Bu yönüyle ortak soruşturma ekipleri, klasik adli yardımlaşma usullerine kıyasla daha hızlı ve etkin bir soruşturma zemini yaratmaktadır.

Diğer yandan ortak soruşturma ekipleri, devlet egemenliğinin devrine dayalı ulus-üstü bir yapı değil, CETS No. 182 m.20 ve ilişkili düzenlemeler çerçevesinde fonksiyonel ve sınırlı bir egemenlik paylaşımına dayanan, dengeli bir adli iş birliği mekanizmasıdır. Yabancı görevlilerin faaliyetin yürütüldüğü devlet ülkesinde soruşturma tedbirlerine katılımı mümkün kılınmakta; ancak soruşturmanın usul çerçevesi, delil toplama yöntemleri, hukuki ve mali sorumluluk rejimi esasen *lex loci*'ye tâbi tutulmakta ve böylece ev sahibi devletin egemenlik alanı korunmaktadır. Bu yapı, bir yandan EncroChat örneğinde olduğu gibi tek tek devletlerin ulaşamayacağı ölçekte delil elde etmeye imkân verirken, diğer yandan farklı devletlerin ceza muhakemesi sistemleri arasındaki usul farklılıkları sebebiyle delilin kabul edilebilirliği noktasında ciddi tartışmaları beraberinde getirmektedir. Özellikle delillerin hangi hukuk sistemine göre elde edileceği, başka bir devlette hangi ölçüde kabul edilebilir olacağı ve *lex loci* ilkesinin sınırları, ortak soruşturma ekiplerinin geleceği bakımından belirleyici niteliktedir.

Bahsedilen çerçevede çalışmada, *lex loci* ilkesine uygun şekilde elde edilen deliller bakımından aksi ispatlanabilir bir hukuka uygunluk karinesi benimsenmiştir. Buna göre, soruşturma tedbirlerinin icra edildiği devlet hukukuna uygun olarak elde edilen delillerin ilke olarak diğer devlet mahkemeleri önünde de

hukuka uygun ve kabul edilebilir olduğu karine olarak kabul edilmelidir. Buna karşın temel haklara ilişkin somut ve ciddi bir aykırılığın ortaya koyulabildiği durumlarda bu karine çürütülebilmelidir. Bir diğer ifadeyle işkence ve kötü muamele yasağı, savunma hakkı, haberleşmenin gizliliği, özel hayatın korunması ve adil yargılanma güvencelerine ilişkin ağır ihlaller hallerinde, yabancı hukuka uygun olsa bile Türk mahkemesi bu delili ordre public mülahazasıyla hukuka aykırı delil kategorisinde değerlendirmeli ve hükme esas almamalıdır. Böylece bir yandan sınır aşan soruşturmaların etkinliği korunurken, diğer yandan temel hak güvenceleri ile hukuki güvenlik arasında denge sağlanabilecektir.

Öte yandan, ortak soruşturma ekiplerinin geçici ve amaç odaklı niteliği, bu mekanizmanın sürekli bir kurumsal yapıdan ziyade somut soruşturma ihtiyaçlarına özgülünmüş bir araç olduğunu göstermektedir. Nitekim ekipler, belirlenen amaca ulaşılması veya sürenin dolmasıyla sona ermekte; bu süreçte elde edilen bilgi ve delillerin paylaşımı önceden belirlenen hukuki çerçeveye bağlı olarak şekillenmektedir.

Türkiye, CETS No. 182, UNTOC, UNCAC gibi ortak soruşturma ekibi kurulmasına imkân veren uluslararası anlaşmalara taraf olmakla birlikte 6706 sayılı Kanun'da ortak soruşturma ekiplerine özgü sistematik bir iç hukuk düzenlemesine sahip değildir. Bu durum, özellikle ortak soruşturma ekibi talep ve kabul prosedürleri, görevlendirilmiş üyelerin yetki ve sorumlulukları ile ortak soruşturma ekipleri kapsamında elde edilen delillerin Türk ceza yargılamasında kullanılabilirliği konusunda hukuki belirsizliklere yol açmakta; hem hukuki güvenlik hem de adil yargılanma hakkı bakımından riskler doğurmaktadır. Çalışmada ortaya konan analizler ışığında, Türkiye'nin taraf olduğu uluslararası metinlerin açık şekilde iç hukuka yansıtılması, ortak soruşturma ekibi talep-anlaşma usulünün, delil rejiminin, silah taşıma ve zor kullanma yetkisinin, bilgi paylaşımı ve veri koruma hükümlerinin mevzuatta netleştirilmesi zorunlu görünmektedir. Böyle bir normatif çerçeve, hem ortak soruşturma ekipleri mekanizmasının pratik avantajlarından (hız, koordinasyon, maliyet etkinliği, mağdurun korunması) daha fazla yararlanılmasına hem de egemenlik, insan hakları ve delillerin değerlendirilmesi hususlarında ortaya çıkabilecek sakıncaların giderilmesine katkı sağlayacaktır.

Kaynakça

- Adalet Bakanlığı Dış İlişkiler ve Avrupa Birliği Genel Müdürlüğü (DİABGM), *Avrupa Birliğinde Cezai Konularda Uluslararası Adli İş Birliği* (ed Ahmet Ulutaş, Adalet Bakanlığı, Ankara 2021).
- Bakker E and Powderly J, *Joint Investigation Teams: Added Value, Opportunities and Obstacles in the Struggle against Terrorism* (Expert Meeting Paper, International Centre for Counter-Terrorism - The Hague 2011).
- Council of Europe and European Union, *Guidelines on the Use of Joint Investigation Teams - JIT THB WB Project* (Use of Joint Investigation Teams (JIT) to Fight Trafficking in Human Beings (THB) in the Western Balkans (WB) Project) (2013).
- Council of the European Union, 'Joint Investigation Teams - Proposal for designation of national experts' Council Doc 11037/05 (Brussels, 8 July 2005).
- Egamberdiev DA, 'International Legal Mechanism for Establishing Joint Investigation Teams among States in the European Region' (2024) 1(6) *American Journal of Education and Evaluation Studies* 54-65.
- Explanatory Report to the Second Additional Protocol to the European Convention on Mutual Assistance in Criminal Matters (Strasbourg 2001) ETS No 182.
- Geelhoed W, 'Joint Investigation Teams in the Netherlands - What Lessons can be Learned from the Dutch Model?' (2018) 11 *Zeitschrift für Internationale Strafrechtsdogmatik* (ZIS) 465.
- Griffiths C and Jackson A, 'Intercepted Communications as Evidence: The Admissibility of Material Obtained from the Encrypted Messaging Service EncroChat' (2022) 86 (4) *The Journal of Criminal Law* 271.
- Jávorszki T, 'Joint Investigation Teams as a Specific Form of Mutual Assistance' (2013) 151 *Studia Iuridica Auctoritate Universitatis Pecs Publicata* 47.
- Jávorszki T, 'Setting up and Operating Joint Investigation Teams' (2013) 8 *European Police Science and Research Bulletin* 37.
- JITs Network, *5th JIT Evaluation Report* (Publications Office of the European Union 2025).
- Kapplinghaus J, 'Joint Investigation Teams: Practical Experience and Historical Background' in *UNAFEI Resource Material Series* no 73 (2007) 115.
- Nidel D, 'Structural Ambiguity: Typologizing Joint Investigation Teams in the European Union' (2025) 3 (2) *Transnational Criminal Law Review* 153.
- Ökmen M, 'Setting up Joint Investigation Teams as a Type of International Legal Assistance' (2020) 19 (1) *İKÜHFD* 113.
- Rebecchi MC, 'Joint Investigation Teams: A Reachable Solution to Catch Unreachable Criminals' (2016) 7 (Special Conference Issue) *Queen Mary Law Journal* 95.

- Rijken C, 'Joint Investigation Teams: Principles, Practice, and Problems. Lessons Learnt from the First Efforts to Establish a JIT' (2006) 2 Utrecht Law Review 99.
- Tezcan D, Erdem MR ve Önok RM, *Uluslararası Ceza Hukuku* (7. Baskı, Seçkin Yayıncılık 2023).
- Terziev V, Petkov M and Krastev D, 'Concept of Joint Investigation Teams' (2021) 7(19) IJASOS - International E-Journal of Advances in Social Sciences 324.
- The Network of National Experts on Joint Investigation Teams (JITs Network), *Joint Investigation Teams: Practical Guide* (Publications Office of the European Union 2017).
- The Network of National Experts on Joint Investigation Teams (JITs Network), *Joint Investigation Teams: Practical Guide* (Publications Office of the European Union, Luxembourg 2021).

Elektronik Kaynaklar

- Council Resolution on a Model Agreement for setting up a Joint Investigation Team (JIT) OJ C 18/1, <<https://www.europol.europa.eu/cms/sites/default/files/documents/jit-2017-model-en.pdf>> Date of Access 24 December 2025.
- Eurojust, "What we do", <<https://www.eurojust.europa.eu/about-us/what-we-do>>, Date of Access 20 December 2025.
- Eurojust, 'Judicial cooperation instruments' in Eurojust Annual Report 2024 (webpage) <<https://www.eurojust.europa.eu/annual-report-2024/judicial-cooperation-instruments>> Date of Access 22 December 2025.
- Eurojust, Supporting judicial authorities in the use of joint investigation teams (Factsheet, June 2020) <https://www.eurojust.europa.eu/sites/default/files/assets/2020_06_jits_factsheet_en.pdf> Date of Access 27 January 2026.
- Eurojust and Europol, "Funding schemes - Issue 5 (October 2024)", <<https://www.eurojust.europa.eu/sites/default/files/assets/files/europol-eurojust-funding-schemes-issue-5-october-2024.pdf>>, Date of Access 28 December 2025.
- Europol, "Joint investigation teams", <<https://www.europol.europa.eu/partners-collaboration/joint-investigation-teams>>, Date of Access 10 January 2026.
- Europol, "Dismantling encrypted criminal EncroChat communications leads to over 6 500 arrests and close to EUR 900 million seized", <<https://www.europol.europa.eu/media-press/newsroom/news/dismantling-encrypted-criminal-encrochat-communications-leads-to-over-6-500-arrests-and-close-to-eur-900-million-seized>>, Date of Access 10 January 2026.
- United Nations Office on Drugs and Crime (UNODC), 'United Nations Convention against Transnational Organized Crime (UNTOC)' <<https://www.unodc.org/unodc/en/organized-crime/intro/UNTOC.html>> Date of Access 21 December 2025.